

Muhammed b. Pir Ali el-Birgivi (ö. 981/1573) Hakkında Literatür Çalışması

Ömer Faruk Talan*

Halis Demir**

Öz

Birgivi'nin ahlak, fıkıh, tasavvuf ve nahiv alanlarındaki fikirlerinin Osmanlı ve çağdaş İslam düşüncesi açısından önemli bir simadır. Bu araştırmada, Osmanlı dönemi alimi Muhammed b. Pir Ali el-Birgivi (ö. 981/1573) hakkındaki ilmî ve akademik çalışmalar derlenerek literatür oluşturulmuştur. Birgivi'nin eserleri, hakkında yazılan kitaplar, kendisi ve eserleri hakkında yapılan tezler, sempozyum bildirileri, makaleler ve ansiklopedi maddeleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Müellif hakkındaki okumalarımızda bütün bu alt başlıkları içine alacak şekilde literatür çalışmasının yapılmadığı fark edildiği için böylesi bir incelemeye teşebbüs edilmiştir. Araştırmamızda Ulusal Tez Merkezi, İslam Araştırmaları Merkezi, DergiPark, Türkiye Yazma Eserler Kurulu Başkanlığı, Ansiklopedi Web Siteleri ve Google Akademi gibi web siteleri taradık. Çeşitli yapay zekâ programlarından da istifade etmeye çalıştık. Literatür taraması ile genel olarak, Birgivi'nin düşünce dünyasını, hakkındaki çalışmaların alanlarını ortaya çıkarmaya gayret ettik. Neticede çalışma, Birgivi hakkında imkân ve ihtiyaçları belirginleştirmektedir. Birgivi hakkında son yıllarda ilmî çalışmaların sayısında belirgin bir artış olduğu fark edilmiştir. Ayrıca yaptığımız incelemeler neticesinde çalışılmayan eserler de tespit edilmeye gayret edilmiş ve bu alanda çalışma yapacak olan araştırmacılara literatürde olan boşluğu göstermeye çalıştık. Çalışmamızın müellif hakkındaki çalışmalara katkıda bulunmasını temenni ediyoruz.

Anahtar Kelimeler: Fıkıh, Birgivi, Osmanlı, Çağdaş İslam Düşüncesi, Literatür.

* Müezzin-Kayyım, YL Öğrencisi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İslam Hukuku Ana Bilim Dalı. omer.faruk.ot@gmail.com. ORCID: 0009-0003-3618-8295.

** Prof. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İslam Hukuku Ana Bilim Dalı. halisdemir@cumhuriyet.edu.tr. ORCID: 0000-0002-6576-1404

A Literature Review on Muhammad b. Pir Ali al-Birgivi (d. 981/1573)

Ömer Faruk Talan

Halis Demir

Abstract

Muhammad b. Pir Ali al-Birgivi (d. 981/1573) is a preeminent figure whose intellectual contributions to ethics, jurisprudence (fiqh), Sufism, and Arabic grammar (nahw) remain pivotal for both Ottoman and contemporary Islamic thought. This research establishes a comprehensive literature review by compiling scholarly and academic studies concerning al-Birgivi. The study systematically identifies his primary works, books authored about him, postgraduate theses, symposium proceedings, academic articles, and encyclopedia entries. This investigation was initiated upon the observation that existing literature lacks a holistic study encompassing all these thematic subcategories. The research involved an extensive survey of various databases, including the National Thesis Center (YÖKTEZ), the Center for Islamic Studies (İSAM), DergiPark, the Manuscript Institution of Turkey, specialized encyclopedia platforms, and Google Scholar. Furthermore, contemporary artificial intelligence tools were utilized as auxiliary instruments throughout the analytical process. By conducting this literature survey, we aimed to delineate al-Birgivi's intellectual universe and categorize the specific disciplinary focus of existing scholarship. Consequently, this study elucidates both the current scholarly landscape and future research imperatives regarding al-Birgivi. A significant increase in the volume of academic output concerning the author has been noted in recent years. Additionally, this review identifies understudied works, thereby highlighting existing gaps in the literature for future researchers. We hope that this study will provide a substantial contribution to the ongoing scholarly discourse on al-Birgivi.

Keywords: Fiqh, Birgivi, Ottoman, Contemporary Islamic Thought, Literature.

Giriş

Osmanlı ilim, düşünce ve fikir geleneği içerisinde her dönem ve zamanda çok kıymetli âlimler, mütefekkirler çıkmıştır. Bunlardan birisi de İmam Birgivi diye tanınan Muhammed b. Pir Ali el-Birgivi'dir (ö. 981/1573). Muhammed b. Pir Ali el-Birgivi Yaşadığı döneminde ve sonrasında takip edilmiş, fikirleri inceleme konusu olmuş bir âlimdir. Vaazları ve eserleri ile çeşitli problemlere ışık tutma gayretinde olmuştur. Eserleri ders kitabı olarak okutulmuştur. Eserleri bugün bile okunan ve üzerinde araştırmalar yapılan kıymete sahiptirler. Nahiv alanında telif ettiği 'Avâmil-i Birgivi' ve 'İzhâr'ul-Esrâr' adlı eserleri o günden bugüne Osmanlı medrese geleneği haline gelmiş ve hâlâ okutulmaya devam edilmektedir.¹ Ahlak alanında ise 'Tarikat-ı Muhammediyye' ve 'Vasiyetname' adlı eserleri okunmuş ve okutulmuştur. Mesela 'Avâmil-i Birgivi' ve 'İzhâr'ul-Esrâr' adlı eserleri Osmanlı medreselerinde; 'Tarikat-ı Muhammediyye' ve 'Vasiyetname' adlı eserleri de halk meclislerinde okutulmuştur.²

Bununla birlikte hakkında yapılan çalışmalar zaman içerisinde dağınık bir hal almıştır. Son yıllarda üzerine yapılan çalışmalar da belirgin bir artış olsa da ele alınan konular arasında belirli bir bütünlüğün henüz tam manasıyla oluştuğu söylenemez. Klasik kaynaklarda ve modern çalışmalarda çoğu zaman, belirli yönlerine dikkat çekilmeye çalışılarak onun çok yönlü ilmi birikiminin dikkate sunulmasını engellemekte ve parçalı bir literatür ortaya koymaktadır. Tespit ettiğimiz kadarıyla tasavvuf tenkidi ve ahlak anlayışı üzerine çalışmaların yoğun olduğu dil, metodoloji (usûl) ve düşünce yapısının ne olduğu ve nasıl işlediği ile alakalı alan biraz daha ilgisiz kalmıştır. Modern çalışmalarda düşünce sisteminin ve ilmi duruşunun nerelerde derinleşip, olayları hangi zaviyeden değerlendirdiğini tespit etmeyi zorlaştırmış ve hakkında çalışma yapan çoğu kimsenin zihninde çalışmayı yapanın meşrebine göre Birgivi tasavvuru ortaya çıkarmıştır. Bu durum, telif ettiği eserleri ve ortaya koyduğu fikirleri daha bütüncül bir şekilde ele almak, çalışmaları bu yönden geliştirmek, mevcut literatürün daha kapsamlı ve derin hale getirilmesini zorunlu kılmaktadır.

İlmi Çalışmaları derlemek, buna literatür diyebiliriz, tekrar çalışmaların önüne geçecek ve daha elverişli bir araştırma alanı sunacaktır. Literatür, Fransızca kökenli

1 Diyanet İşleri Başkanlığı, *Diyanet Akademisi Yüksek İhtisas Eğitim Merkezi Eğitim ve Öğretim Programı*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2023, s. 22-25; İFAM (İlmi ve Fikri Araştırmalar Merkezi), "Kadim Usul Hakkında," erişim 15 Ocak 2026, <https://www.ifam.org.tr/kadim-usul-hakkinda/2481-2/>; İLAM (İlmi Araştırmalar Merkezi), "İLAM Akademi İslami İlimler Programı," erişim 15 Ocak 2026, <https://ilam.org.tr/ilam-akademi-islami-ilimler-programi.html>.

2 Emrullah Yüksel, "Birgivi," *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. 6, İstanbul: TDV Yayınları, 1992, s. 191.

bir kelimedir. TDK'ya göre, edebiyat ve kaynak anlamlarına gelmektedir. Literatür, belirli bir konu hakkında hazırlanan çalışmaların sistemli biçimde toplanmasıdır. Bir araştırmamanın en önemli aşamalarından biridir. Literatür taramasında kaynaklar: Tezler, kitaplar, dergiler, mevzuat, resmi tutanaklar, kongre, sempozyum ve benzeri etkinliklerde sunulmuş bildiriler, raporlar, akademik yayın yapan internet siteleri, sözlükler ve gazete haberleridir. Akademik çalışmalar içerik ve sayı olarak arttığı için mevcut çalışmaların sistematik şekilde taranması zorunludur. Sistematik literatür taraması, mevcut çalışmaların incelenmesi ile sonuç ve bulguların sistematik, şeffaf ve yeniden üretililecek şekilde sentezlenerek ortaya konmasında etkili bir araştırma metodolojisi olarak kabul edilmektedir.³

Literatürün tamamını değerlendirmek sadece geçmiş çalışmaları özetlemek değil; Birgivi ile alakalı çalışmaların hangi konular üzerine yoğunlaştığını, nasıl bir metot izlendiğini ve hangi konuların ilgisiz kaldığını tespit etmeyi mümkün hale getirir. Bu yüzden mevcut literatürün sistemli bir şekilde incelemeye tabi tutmak, tekrar eden çalışmaların önüne geçecek ve yapılacak çalışmalar için daha elverişli bir araştırma sahası sunacaktır. Bundan dolayı literatürün bütüncül bir açıdan değerlendirilmesi gerekmektedir.

Literatür çalışması; Giriş, İmam Birgivi'nin Hayatı, İmam Birgivi'nin Telif Ettiği Bazı Eserler, Yazma Eserler, Türkçe Baskılar, Arapça Baskılar, Birgivi Hakkında Yapılan Tezler, Doktora Yüksek Lisans Devam Eden Tezler şeklindedir. Genel olarak Birgivi'nin hayatına kısa temas edip eserlerinin Arapça ve Türkçe baskılarını listeledik. Ayrıca yazma eserler listesi de hazırladık. Yazma eserler listesini hazırlarken Türkiye Yazma Eserler sitesi ile iktifa edip her eserinden birer yazmayı almayı çalışmanın muhtevası açısından uygun gördük. Akabinde tez (doktora, yüksek lisans) çalışmalarını, kitapları, sempozyum bildirilerini, makaleleri ve ansiklopedi maddelerini derlemeye çalıştık. Bu çalışmada eserlerin tam adını, ulaşma imkânını tespiti çalıştık. Eserlerin baskısı, aslına uygun olması ya da muhtevası gibi konulara yer vermedik. Verileri alfabetik olarak kaydettik. Mukayese imkânı sağlaması bakımından bilgiler tablolar halinde de gösterdik.

Veri toplama aracı olarak doküman incelemesini kullandığımız makalede verilerin içerik analizlerine makale sınırlarını aşma kaygısı ile yer vermedik. Konuyla doğrudan alakalı metinler incelenmiş; içlerinde yer alan eserler, kaynakçada yer alan atıflar verilere dönüştürülmüştür. Veriler, sınıflandırılmış, tablolarla ifade edilmiş, arkasından tablolar kısaca yorumlanmıştır.

Bu çalışmanın sınırları, İmam Birgivi literatürünü dijital veri tabanları üzerinden izlenebilir kalan akademik çıktılarla belirlenmiştir. Araştırma; müellifin fıkıh,

3 Ayşe Yıldız, "Bir Araştırma Metodolojisi Olarak Sistematik Literatür Taramasına Genel Bakış," *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2022, c. 22, Özel Sayı 2, s. 367-386; "Akademik yazım: Literatür taraması nedir?" <https://www.lib.sfu.ca/about/branches-depts/slc/writing/assignments/lit-review>. Erişim 12.01.2026; Serdar Aytekin Köroğlu, "Literatür Taraması Üzerine Notlar ve Bir Tarama Tekniği," *GİDB Dergi*, 2015, sy. 1, s. 61-67.

nahiv ve tasavvuf gibi temel disiplinlerdeki eserlerinin matbu ve yazma nüshaları ile hakkında üretilen lisansüstü tez, makale, kitap ve bildiri türündeki bilimsel yayınları kapsamaktadır. Veri toplama süreci; Ulusal Tez Merkezi, İSAM, DergiPark, Türkiye Yazma Eserler Kurulu Başkanlığı ve Google Akademi platformlarındaki kayıtlarla sınırlandırılmış olup, dijital erişime açık kaynaklar merkeze alınmıştır. Buradaki yayınlar zaman dizini açısından 1970 ile 2025 yılları arasındaki süreci kapsamakta, konu olarak ise Birgivi'nin görüşlerini ve bu görüşlerin İslam düşüncesindeki yansımalarını inceleyen çalışmaları ihtiva etmektedir.

Bu çalışma esnasında yapay zekâdan faydalanılmıştır. Yapay Zekâdan İstifade Ettğimiz Yerler ChatGPT: Çalışmanın hazırlanmasında yapay zekâ tabanlı bir dil modeli, esasen yardımcı ve destekleyici bir araç olarak kullanılmıştır: Birgivi hakkında yapılmış ilmî çalışmaların sınıflandırılması, literatürde öne çıkan temaların tespit, metnin akademik üslubunun tutarlılık kontrolü ve ifadelerin dil bakımından iyileştirilmesi konularında istifade edilmiştir. Kaynak tespiti, değerlendirme ve metnin muhtevasının oluşturması yazarların akademik birikimi ve değerlendirmesine dayanmaktadır. Bu çalışmanın hazırlık safhasında, bibliyografik verilerin tasnifi, istatistiki dökümü ve dil tutarlılığının sağlanması aşamalarında yapay zekâ teknolojisinden (Gemini 1.5 Pro) 'interaktif bir akademik düşünce ortağı' olarak istifade edilmiştir. Yapay zekâ ile kurulan bu diyalog; verilerin manuel kontrolüyle eş zamanlı yürütülmüş, nihai değerlendirmeler ve netice araştırmacının telif ve tahlil süzgecinden geçirilerek metne yansıtılmıştır. Böylelikle teknoloji, çalışmanın derinliğini artırmak ve veriye dayalı projeksiyonları rasyonel zemine oturtmak maksadıyla, araştırmacının denetimi altında yardımcı olarak istihdam edilmiştir.

I. İmam Birgivi'nin Hayatı

Muhammed b. Pir Ali el-Birgivi (ö. 981/1573), Birgili ya da İmam Birgivi diye anılmaktadır. 27 Mart 1523 (10 Cemaziyelevvel 1523) senesinde Balıkesir'de dünyaya gelmiştir. Annesi Meryem hanımdır. Babası âlim ve zaviye mensubu Pîr Ali, Balıkesir'de müderristir. İlk eğitimini babasının yanında yapmış, ondan Arapça, mantık gibi muhtelif ilimleri de okumuştur. Kur'an'ı hıfz etmiştir. Sonrasında İstanbul'da Küçük Şemseddin Efendi'den, Ahîzâde Mehmed Efendi'den ve Rumeli kazaskeri Abdurrahman Efendi'den dersler almış ve müderrislik payesi elde etmiştir.⁴

İmam Birgivi açık sözlülüğü ile tanınmış ve halk arasında yaygınlaşan bidatlerle mücadele etmesiyle bilinmiştir. Bazı sert eleştirileri ile ithamları üzerine çekmiştir. Hanefî-Maturidi olmasına rağmen İbn Teymiye takipçisi olduğu ve Hanbelî mezhebine müntesip olduğu, Şeyhülislam Ebussuûd Efendiyi tekfir ettiği iddia edilmiştir. Oysa Ebussuûd Efendiye para vakfı konusu haricinde muhalefetine

4 Yüksel, "Birgivi," s. 191-192; Halis Demir, "Birgivi'nin 'Risale-i Birgivi' Adlı Eseri Üzerine İncelemeler," *Balıkesir İlahiyat Dergisi*, 2017, c. 3, sy. 2, s. 199-200.

rastlanılmamaktadır. Diğer iddia tasavvuf münkiri olmasıdır. Hâlbuki Bayramî şeyhlerinden Abdullah Akşehrî/Karamânî'den (ö. 1564-5) tasavvuf icazeti aldığı bilinmektedir.⁵

Birgivî, hocası Abdurrahman efendinin teşviki ile Edirne'de kassâm-ı askerîlik vazifesine getirildi. Bu görevi dört yıl sürdürdü. Sonrasında İstanbul'a gelip, Sultan 2. Selim'in (ö. 982/1574) hocası Ataullah Efendi (ö. 979/1571) ile hayatının dönüm noktası olacağı derin bir dostluk kurdu. Ataullah Efendi Birgi'ye bir medrese yaptırıp oraya müderris olarak tayin etti. Birgi'ye 971/1564 senelerinde gelip tedris faaliyetlerine en başladı. İlmî gayretinin yanı sıra vaaz ve nasihatleriyle insanları bidat ve hurafelerden alkoymaya ve onları irşad etmeye gayret etti. Ömrünün son on senesini burada verimli bir şekilde geçirdi. İstanbul'a yolculuğu esnasında veba hastalığına yakalanarak 21 Eylül 1573 tarihinde vefat etti, cenazesi Birgi'ye getirilerek defnedildi.⁶

II. İmam Birgivî'nin Telif Ettiği Bazı Eserler

Birgivî, nahiv, sarf, fıkıh, akâid ve ahlâk alanlarındaki telifleriyle geniş kitleye hitap etmiştir. Yaşadığı XVI. yüzyılda dinî hayatın ıslahı ve toplumun ahlâkî yapısının güçlendirilmesi yönünde ciddi bir mücadele veren Birgivî, eserlerinde bidat ve hurafelerden arınmış sahih din anlayışını savunmuştur. Telif ettiği risâleler, çoğu zaman kısa, yoğun bir ilmî birikimin ürünü olup pratik faydayı önceleyen bir üsluba sahiptir. Eserleri medrese muhitlerinde ve halk arasında okunmuş, şerhleri yapılmıştır.

A. Yazma Eserler

Birgivî, Takıyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *İzhârü'l-Esrâr*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, 08166-002. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/664570>

Birgivî, Takıyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *Âdâbü'l-Bahs ve'l-Münâzara*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Laleli, 03043-006. <https://portal.yek.gov.tr/works/>

Birgivî, Takıyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *el-Avâmilü'l-Cedîd*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, 08166-003. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/664571>

Birgivî, Takıyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *el-Hadisü'l-Erbaun*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Mikrofilm, 03406-001. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/658241>

5 Ahmet Turan Arslan, "Birgivi Mehmed Efendi," *Türk Maarif Ansiklopedisi*, erişim 23 Kasım 2025. <https://turkmaarifansiklopedisi.org.tr/birgivi-mehmed-efendi>; Demir, "Birgivi'nin 'Risale-i Birgivi' Adlı Eseri Üzerine İncelemeler," s. 199-200.

6 Mesut Çakır, "Birgivi," *İslam Düşünce Atlası*, erişim 23 Kasım 2025, <https://islamduşunceatlası.org/birgivi/310>; Ahmet Turan Arslan, "Vasiyetname," *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 42, İstanbul: TDV Yayınları, 2012, s. 556-558.

Birgîvî, Takîyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *el-İrşâd*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Lali, 03706-030. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/303566>

Birgîvî, Takîyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *el-Kavlü'l-Vasît Beyne'l-İfrât ve't-Tefrît*. Çorum: Çorum Hasan Paşa Kütüphanesi, Hasan Paşa Yazma, 824/4. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/127210>

Birgîvî, Takîyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *es-Seyfû's-Sârim fî Ademi Cevâzi Vakfî'l-Menkûl ve'd-Derâhim*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Laleli, 00466-003. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/297991>

Birgîvî, Takîyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *Hâşiye ala İzâhi'l-İslâh*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Düğümlü Baba, 00446-001. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/236408>

Birgîvî, Takîyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *İsulâhatu'l-Hadis Metn-i Usul-i Hadis li'l-Birgîvî*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Denizli, 00464. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/680739>

Birgîvî, Takîyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *İkâzu'n-Nâ'imîn ve İfhâmü'l-Kâsrîn*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Süleymaniye, 01031-005. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/144635>

Birgîvî, Takîyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *İm'ânü'l-Enzâr*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, Ömer Faruk Aköz, 00393-001. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/638200>

Birgîvî, Takîyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *İmtihânü'l-Ezkiyâ*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Salim Cimilli, 00060. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/647288>

Birgîvî, Takîyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *Keşfü'l-İnâyê fî Şerhi'l-Kifâye*. Konya: Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü, Bölge Yazma Eserler, BY00007011/4. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/84864>

Birgîvî, Takîyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *Kifâyetü'l-Mübtedî*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Laleli, 03704-002. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/303525>

Birgîvî, Takîyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *Kitabü'l-Eymani Ve'l-İstihsan*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Mikrofilm, 03984. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/659291>

Birgîvî, Takîyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *Mu'addilu's-Salât*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, 08204. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/664629>

Birgîvî, Takîyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *Ravzatü'l-Cennât fî Usûli'l-İtikâd*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Ömer Faruk Aköz, 01017. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/638950>

Birgivi, Takıyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *Sihâh-ı Acemiyye*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Laleli, 03572. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/302837>

Birgivi, Takıyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *Ta'likât ale'l-Înâye Şerhi'l-Hidâye*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Murad Molla, 00806. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/311427>

Birgivi, Takıyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *Tefsîru'l-Birgivi*. İstanbul: Atıf Efendi Kütüphanesi, Atıf Efendi, 00176. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/373025>

Birgivi, Takıyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *Tercüme-i İnkâzî'l-Hâlikîn*. İstanbul: Atıf Efendi Kütüphanesi, Atıf Efendi, 02785-029. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/376836>

Birgivi, Takıyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *Zuhrü'l-Mülûk*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Beşir Ağa, 00672-007. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/250553detail/302020>.

Birgivi, Takıyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *Şerhu Ferâizi'l-Birgivi*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi, 00601, <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/208396>

Birgivi, Takıyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *Şerhu'l-Ehâdisi'l-Erba'în*. Çorum: Çorum Hasan Paşa Kütüphanesi, Hasan Paşa Yazma, 3628. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/123059>

Birgivi, Takıyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *Şerhu'l-Emsileti'l-Fazliyye*. İstanbul: Beyazıt Kütüphanesi, Beyazıt, B6612/3. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/570436>

Birgivi, Takıyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *Risâle fî Ademi Cevâzi Kırâeti'l-Kur'ân bi'l-Ücre*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Laleli, 03706-037. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/303573>

Birgivi, Takıyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *Risâle fî Tafdîli'l-Ganiyyi's-Şâkir ale'l-Fakîri's-Sâbir*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Reşid Efendi, 00985-008 <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/635493>

Birgivi, Takıyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *Risâle fî Vakfî'l-Menkûl*. Konya: Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü, Bölge Yazma Eserler Basma, BB00006267/8. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/60969>

Birgivi, Takıyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *Risâle-i Fetâvâ*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Antalya Tekelioğlu, 00870-024. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/402176>

Birgivi, Takıyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *Risale-i Mesail-i Fikhiyye ale's-Sefer, et-Ticaret vs.* İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Mehmet Taviloğlu, 00199. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/646669>

Birgivi, Takıyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *Risâletü'l-Ferâ'iz*. Ankara: Milli Kütüphane, Çankırı İl Halk Kütüphanesi, 18 Hk 559/3. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/618673>

Birgivi, Takıyyüddin Mehmed b. Pîr Ali b. İskender. *Risâletü'l-İmân*. Konya: Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü, Bölge Yazma Eserler, BY00004392/5. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/79831>

Makalenin muhtevası daha fazla genişlemesin diye bu kadarıyla iktifa edip yurtdışı taraması ve bütün yazma eserleri buraya almadık. Türkiye Yazma Eserler Kurulu Başkanlığı sitesinden ulaşabildiğimiz eserlerden birer tane yazma eseri almayı yeterli gördük.

B. Arapça Baskılar

Birgivi, İmam. *Makamat*. İstanbul: Kitap Kalbi Yayıncılık, 2015.

Birgivi, Muhammed bin Pir Ali. *Mukaddimetü'l-Müfessirîn*. thk. Abdurrahman b. Sâlih b. Süleyman ed-Dehş. Medine: Mecelletü'l-Hikme, 2004.

Birgivi, Muhammed bin Pir Ali. *Şerhu Usûli Hadîs Ale'l-Birgivi*. thk. Davud Karsî. Beyrut: Dar'ul Kutubi'l İlmiyye, 2006.

Birgivi, Muhammed bin Pir Ali. *“Risâle fî ziyâreti'l-kubûr.” Resâ'ilü'l-Birgivi*. Nşr. Ahmed Hâdî el-Kassâr, 155–182. Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2011.

Birgivi, Muhammed bin Pir Ali. *Avâmil*. thk: Nidal Muhammed Hayr el-Kerrad. İskenderiyye: ed-Darü'l-Alemiyye li'n-Neşri vet Tevzi, 2020.

Birgivi, Muhammed bin Pir Ali. *Cilâ'ul Kulûb*. Beyrut: Dâru İbn Hazm, 1995.

Birgivi, Muhammed bin Pir Ali. *Dâmiğatü'l-Mübtedîin ve Kâşifetü'l-Mülhidîn*. thk. Abdurrahman es-Sâyih ve Tefik Ali Vehbe. Kahire: Dârü'l-Âfâki'l-Arabiyye, 2010.

Birgivi, Muhammed bin Pir Ali. *et-Tarîkatü'l-Muhammediyye ve'l-Minhetü'l-Ahmediyye*. thk. Muhammed Rahmetullah, Muhammed Nazım en-Nedvî. Dimaşk: Dâr'ul Kalem, 1. Baskı, 2005.

Birgivi, Muhammed bin Pir Ali. *et-Tarîkatü'l-Muhammediyye ve's-Sîretü'l-Ahmediyye*. thk. Muhammed Rahmetullah, Muhammed Nazım en-Nedvî. Dimaşk: Dârü'l-Kalem, 2011.

Birgivi, Muhammed bin Pir Ali. *Haşitü'l-Hidaye (Ta'likat ale'l-İnaye)*. ed. Mehmet Özkan. Bursa: Emin Yayınları, 2016.

Birgivi, Muhammed bin Pir Ali. *İm'ânu'l Enzâr fî Şerhi'l Maksûdi*. İstanbul: Daru's-Şifa, 2021.

Birgivi, Muhammed bin Pir Ali. *İzhârü'l-Esrâr fin-Nahv*. thk. Darü'l-Minhac. Cidde: Enver Ebi Bekr Eş-Şeyhi Ed-Dağıstani, 2025.

Birgivi, Muhammed bin Pir Ali. *Resâil-i Birgivi*. Haz. Ahmed Hâdî el-Kassâr. Beyrut: Darü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2011.

Birgivi, Muhammed bin Pir Ali. *Risâle-i İnkâz'ul Hâlikîn*. thk. Hüsameddin b. Musa Affâne. Kudüs: Câmîat'ul Kuds, 1. Baskı, 2005.

Birgivi, Muhammed bin Pir Ali. *Ziyârat'ul Kubûr*. Umman: Dâr'ul Beşîr, 2. Baskı, 1996.

Birgivi, Muhammed bin Pir Ali. *Zuhri'l-Müteehhilîn ve'n-Nisâ fî Ta'rîfî'l-Athâr ve'd-Dimâ*. thk. Muhammed Hişâm el-Burhânî. Dimaşk: Dâr'ul Fikr, 2005.

C. Türkçe Baskılar

Birgivi, İmam ve Akkirmani Muhammed. *Kırk Hadis Şerhi Burhanü'l-Müttakîn Tercüme-i Şerhu'l-Ehadisi'l-Erbain*. çev. Mustafa Cem'i. İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2021.

Birgivi, İmam ve Cürcani, İmam. *Avamili'l-Cürcani - Avamili'l-Birgivi*. çev. Mehmet Ali Arslan. Diyarbakır: Seyda Yayınları, 2014.

Birgivi, İmam, *Makamat Tercümesi ve Arapça Türkçe Kelime Manalı*. Alaüddin Çalışkan (der.) İstanbul: Kitap Kalbi Yayıncılık, 2015.

Birgivi, İmam. *Açıklamalı Avamil ve İzhar (Renklendirilmiş Yeni Baskı)*. çev. Arif Erkan. İstanbul: Sağlam Yayınları, 2014.

Birgivi, İmam. *Açıklamalı ve Kelime Anamlı İzhar Tercümesi*. çev. Ali Rıza Kaşeli. İstanbul: Yasin Yayınevi, 2014.

Birgivi, İmam. *Avamil*. çev. Muhammed Hüsnü Çiftçi. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2023.

Birgivi, İmam. *Bid'at ve Müstehab Kabir Ziyaretleri*. çev. A. Muhammed Beşir. İstanbul: Guraba Yayınlar, 2024.

Birgivi, İmam. *Birgivi Vasiyetnamesi Kadızade Şerhi*. çev. A. Faruk Meyan. İstanbul: Bedir Yayınları, 2009.

Birgivi, İmam. *Birgivi Vasiyetnamesi*. çev. Ahmet Ersin Yücel. İstanbul: Bedir Yayınları, 2020.

Birgivi, İmam. *Cennet Bahçeleri İmanın Hakikatleri*. çev. Mehmed Emre. İstanbul: Ravza Yayınları, 2023.

Birgivi, İmam. *Çocukken Ölenlerin Durumu ve Anne-Babalarına Faydaları*. çev. Mehmed Emre ve Bilal Erdem. İstanbul: Ravza Yayınları, 2023.

Birgivi, İmam. *Doğru Bir Namaz Nasıl Kılınır?*. çev. Mehmed Emre ve Bilal Erdem. İstanbul: Ravza Yayınları, 2023.

Birgivi, İmam. *El Makamat*. çev. Heyet. İstanbul: Kalem Yayınevi, 2004.

Birgivi, İmam. *Hadis Usulü*. çev. Mustafa Köseoğlu. İstanbul: Kitap Kalbi Yayıncılık, 2020.

Birgivi, İmam. *Hadis Usulü*. çev. Talha Hakan Alp. İstanbul: Ravza Yayınevi, 2010.

Birgivi, İmam. *Hanımlara Mahsus Haller - Hayz Nifas*. çev. Haluk Halitoğlu. İstanbul: Arı Sanat Yayınevi, 2016.

Birgivi, İmam. *İzahlı Avamil / Arapça Bilgisi Nahiv*. çev. Hasan Mahmudoğlu. İstanbul: Ravza Yayınları, 2016.

Birgivi, İmam. *İzahlı İzhar ve Kafiye Tercümesi*. çev. Halil Eser. İstanbul: Ebrar Yayınları, 2006.

Birgivi, İmam. *İzhar Mefhumu ve İğrabı*. çev. Mikail Adıgüzel. İstanbul: Yasin Yayınevi, 2008.

Birgivi, İmam. *İzhar Tercümesi / Kelime Manalı ve Açıklamalı*. çev. A. Rıza Kaşeli. Samsun: Şarmaşık Yayınları, 1997.

Birgivi, İmam. *İzhar ve Tercümesi*. çev. Nevzat H. Yanık ve M. Sadi Çögenli. Erzurum: Ekev Yayınları, 2010.

Birgivi, İmam. *Kalplerin Cilası*. çev. Hasan Akarsu. Dehliz Kitaplar, 2010.

Birgivi, İmam. *Kalplerin Cilası*. çev. Heyet. İstanbul: Şamil Yayınları, 2023.

Birgivi, İmam. *Makamat Tercümesi ve Arapçası*. çev. Alaüddin Çalışkan. İstanbul: Kitap Kalbi Yayıncılık, 2015.

Birgivi, İmam. *Müslüman Çocukların Ahkamu*. çev. Muhammetnur Korkmaz. Ankara: İtisam Yayınları, 2022.

Birgivi, İmam. *Namaz'da Tadil-i Erkan*. çev. Heyet. İstanbul: Guraba Yayınları, 2024.

Birgivi, İmam. *Sorulu Cevaplı İzhar Mefhumu*. çev. M. İsa Akyazılı. İstanbul: Ahıska Yayınevi.

Birgivi, İmam. *Tarikat-ı Muhammediyye*. çev. Heyet. İstanbul: Kalem Yayınevi, 2017.

Birgivi, İmam. *Tarikatı Muhammediyye*. çev. M. Fatih Güneş. İstanbul: Kalem Yayınevi, 2006.

Birgivi, İmam. *Tarikat-ı Muhammediyye*. çev. Muhammed Taha. İstanbul: Muallim Neşriyat, 2013.

Birgivi, İmam. *Tarikat-i Muhammediyye Tercemesi*. çev. Nedim Yılmaz. İstanbul: Hisar Yayınevi, 2005.

Birgivi, İmam. *Tarikati Muhammediyye*. çev. Celal Yıldırım. Ankara: Demir Yayınevi, 2013.

Birgivi, İmam. *Usûlu'l-hadîs*. İstanbul: Şifa Yayınevi, 2023.

Listeler incelendiğinde bazı yazma eserleri üzerinde tahkik vb. herhangi bir çalışma yapılmadığı fark edilmektedir.

III. Birgivi Hakkında Yapılan Tezler

Bu başlık altında Birgivi hakkında hazırlanan doktora tezleri, yüksek lisans tezleri ve devam eden tez çalışmaları sıralanmıştır.

A. Birgivi Hakkında Yapılan Doktora Tezleri

Arslan, Ahmet Turan. *İmam Birgivi ve Arapça Tedrisatındaki Yeri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1983.

Cengiz, Osman. *XVI. Yüzyıl Osmanlı Düşüncesinin Kaynakları (Çivizâde-Ebussuûd-Birgivi)*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi 2018.

Çakır, Mesut. *İmam Birgivi'nin Kitâbü'l-İmân Adlı Eserinin Tahkik ve Tahlili*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2018.

Ivanyi, Katharina Anna. *Virtue, Piety and the Law: A Study of Birgivi Mehmed Efendi's al-Ṭarîka al-Muhammediyye*. New Jersey: Princeton University, Doktora Tezi, 2012.

Lekesiz, M. Hulusi. *16. yüzyıl Osmanlı Düzenindeki Değişimin Tasfiyeci (Prü-tanist) Bir Eleştirisi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1997.

Martı, Huriye. *Birgili Mehmed Efendi'nin Hadisçiliği ve Et-tarîkatü'l-Muhammediyye (tahkik ve tahlil)*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2005.

Özyaşamış Şakar, Sezer. *Birgivi Muhammed Efendi'nin Manzum Vasiyetnâmesi: Eleştirili Metin, Dil İncelemesi, Sözlük*. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2006.

Sarıkavaklı, Salim. *el-İmam el-Birgivi ve Cuhûduhû fî Mukâvemeti'l-Bida' fî Türkiye*. Suudi Arabistan, Mekke: Ümmü'l-Kurâ Üniversitesi, 2001.

Listeye göre altı adedi Türkçe, biri İngilizce, bir tanesi Arapça dilinde olmak üzere Birgivi Hakkında sekiz doktora tezi hazırlanmıştır. Bunlar Arap Dili, İslâm Düşüncesi, Kelam, Tasavvuf/Hukuk, Tarih/Siyaset, Hadis, Türk Dili, Kelam/Mezhepler ilmi alanlardadır. İkiisi yurtdışı üniversitelerde hazırlanmıştır.

B. Birgivi Hakkında Yapılan Yüksek Lisans Tezleri

Aldemir, Davut. *İmam Birgivi'nin Tasavvufi Görüşleri*. Yalova: Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.

Alkan, Hasan. *Akkirmânî'nin Hadis Şerh Metodu: Şerhu'l-Ehâdisi'l-Erbâin Adlı Eseri Özelinde*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.

Arıdaş, Şeyma. *Birgivi Vasiyetnamesi'nin din eğitimi açısından değerlendirilmesi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Arapacı, Önder. *Birgivi’de karakter terbiyesi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1992.

Bilgen, Yasemin. *Tasavvuf’ta zikir kavramı ve İmam Birgivi’nin ‘er-Risâle fi’z-Zikri’l-Cehrî’ isimli eserinin tahlili*. Iğdır: Iğdır Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Çakmak, Mevlüt. *Şehristânî ve İmam Birgivi’nin İslam mezheplerini tasnifi*. Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Demiral, İsmail. *Birgivi’nin ed-Dürü’l-yetîm adlı eseri ışığında Eskicizâde’nin Terceme-i Dürr-i Yetîm’i ile A. Celaleddin Karakılıç’ın Tecvîd ilmi eserinin karşılaştırılması*. Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Demircigil, Bayram. *Birgivi’nin İslâm ve Osmanlı Hukukundaki Yeri ve Ferâiz Risalesinin Edisyon Kritiği*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001.

Dıvrak, Bedrettin. *Birgivi Mehmed Efendi’nin İslam mezheplerine bakışı*. Yozgat: Bozok Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.

Düzenli, Yaşar. *İmam Birgivi ve Tefsirdeki Metodu*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1987.

Emre, Habib Salih. *İmam Birgivi’nin “Risale Fi Beyani Rusumi’l-Mesahifi’l-Osmaniyyeti’s-Sitte” adlı eserinin tahkik ve tahlili*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Ençakar, Aziz. *Birgivi Mehmed Efendi’nin sarf ilmine dair görüşleri ve Kifâyetü’l-Mübtedî isimli eserinin tahkik ve tahlili*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.

Erdoğan, Güsametdin. *İmam Birgivi’nin el-Emsiletü’l-Fazliyye Şerhi (İnceleme ve Edisyon Kritiği)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2002.

Fazlıoğlu, Şükran. *İzhârü’l-Esrâr li’l-Birgivi: Dirâse ve Tahkîk*. Ürdün: el-Câmiatü’l-Ürdüniyye, Yüksek Öğretim Fakültesi, Yüksek Lisans Tezi, 1995.

Gedikbaşı, Gülgün. *İmam Birgivi’de Takvâ Kavramı*. İzmir: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.

Gökçe, İsmail. *Yahya B. Halil Çoban Birgivi Fütüvvetnâme (İnceleme- metin - dizin)*. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Gözgeç, Havva. *İnanç turizmi kapsamında İmam-ı Birgivi Türbesi’ni ziyaret eden kadınların inanca ilişkin beklenti ve deneyimlerinin analizi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.

Haksever, Halil İbrahim. *Birgivi Vasiyat-Name (dil ri-metin sözlük)*. Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1989.

Hamdân, Halid Riyad Yasir. *Tahkikü Mahtût "Muaddilü's-Salât" li'l-Birgivi*. Filistin: Câmîatü'l-Kuds, Yüksek Lisans Tezi, 2016.

Karaca, Eyyup. *Yahyâ b. Bahşî ve Lemhu'l-Mesâ'ili'n-Nahviyye fî Şerhi'l-'Avâmili'l-Birgiviyye adlı eseri*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.

Kaya, Abdurrahman. *Şeyh Aliyyü's-sadr? El-konev? Birgivi'nin Vasiyyet-n?me'sinin şerhi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2005.

Kaylı, Ahmet. *A Critical Study of Birgivi Mehmed Efendi's (d. 981/1573) Works and Their Dissemination in Manuscript Form*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

Kocakaya, Metin. *Risale-i İmam Birgivi'de senteks çalışması*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1997.

Onaibekov, Azat. *Birgivi Mehmet Efendi'nin Cilâu'l-Kulûb adlı eserinde geçen hadislerin tahrir ve tahkiki*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Önder, Şule. *İslâm ve Osmanlı Hukukunda İmam Birgivi ve Ebussuûd Efendi'nin Para Vakfı Tartışmaları*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.

Öztürk, Cuma. *İmam Birgivi'nin ed-Dürri'l-Yetîm adlı risâlesi (İnceleme ve tahkik)*. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Postallı, Necmiye Saltuk. *Hüseyin Gümüşhanevi ve 'El-Amelu's-Salih Ala Risaleti'l-Avamili Li'l-Birgivi' adlı eseri (edisyona kritik)*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

Tanboğa, Songül. *Birgivi'nin Vasiyetname adlı eseri üzerine bir gramer, metin ve indeks çalışması*. Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.

Türkmen, Ömür. *İmam Birgivi ve Risâle fî Ahvâli Etfâli'l-Müslimîn Adlı Eserinin Tahkik ve Tahriri*. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1995.

Yalçın, Muhammed Hamidullah. *İmam Birgivi Mehmed B. pîr Ali (929-981/1523-1573) ve Kifâyetü'l-Mübtedî adlı eseri (İnceleme-tahkik)*. Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Yavuz, Galip. *El-Avâmili'n-nahviyye beyne'l-Curcânî ve'l-Birgivi*. Malezya: Uluslararası İslam Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 1978.

Yenen, Halit. *İmam Birgivi'nin Avâmil ve İzhârü'l-Esrâr'ının İncelenmesi*. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

Yıldırım, Muhammed Atıf. *Birgivi'nin Şeyhayn (Burhânüşşerîa ve Sadriüşşerîa) Savunması (Risâle fî Reddi'l-İslâh ve'l-İzâh)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.

Yılmaz, Halil İbrahim. *Kemâlpasazâde'nin Esrârü'n-Nahv'i ile Birgivi'nin İzhârü'l-Esrâr'ının mukâyesesi*. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Yücel, Selahattin. *İmam Birgivi ve sünnet*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1995.

Toplam tez sayısı 35 adettir: 30 adedi Türkçe; 9 adedi Arapça; 1 adedi İngilizce dilinde hazırlanmıştır. Bilim dalı olarak ise 4 adet Tasavvuf; 2 adet Hadis; 2 Adet Din Eğitimi; 2 adet Mezhepler; 3 adet Kıraat; 1 adet İslam Hukuku; Bir adet Tefsir; 3 adet Arap Dili/Sarf; 3 adet Edebiyat; 1 adet Din Sosyolojisi; 4 adet Fıkıh; Bir adet Tarih alanında yapılmıştır. İlk tez 1978 yılında son tez 2020 yılında bitirilmiştir.

C. Birgivi Hakkında Devam Eden Tezler

Altun, Hatice. *Birgivi=Vasiyetname*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, t.y.

Argın, Betül. *İmam Birgivi'nin Hadis ve Sünnet Anlayışı*. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2025.

Çelik veli. *Birgivi'nin Vasiyetnâme Adlı Eserine Şeyh Aliyyü's-Sadri el-Konevi'nin Yaptığı Şerhin Akaid Bölümü Tahkik, Tecrûme ve Değerlendirilmesi*. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, t.y.

Çelikaş, Esra. *Osmanlı Matbaasında Basılan İlk Kelâm Eserlerinin ri ve Eserlerin Toplum ile Literatür Üzerindeki Etkileri (Risâle-İ Birgivi, Cevhere-İ Behiyye-İ Ahmedîyye Fî Şerhi'l Vasiyyeti'l Muhammediyye, Ferâidü'l Fevâid Fî Beyânî'l Akâid Örneği)*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2025.

Çolak, Hatice Büşra. *İmam Birgivi'nin Tarikat-ı Muhammediyye Adlı Eserinin Kelâm İlmi Açısından Değerlendirilmesi*. Bartın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2024.

Deniz, Muhammed Ali. *İmam Birgivi'nin İzhârü'l-Esrâr Adlı Eseri ve Ekseninde Oluşan Literatür*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Doktora Tezi, t.y.

Karaca, Sedef. *Birgivi'nin "Zuhru'l-müteehhilîn" Adlı Eserinin ve Şerhlerinin İslam Hukuk Metodolojisi Açısından Değerlendirilmesi*. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.

Keleş, Muhammed Asım. *İbn-Âcurruma Ait el-Mukaddimetü'l-Âcurrumiyye Adlı Eserin ve Mehmet Birgivi'ye Ait el-İzharül'l-Esrar Adlı Eserin Metodik Olarak İncelenmesi*. Iğdır Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, t.y.

Kocaaba, Furkan. *İmam Birgivi'nin Hadis Anlayışı Bağlamında Bid'atlere Bakış*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, t.y.

Nafez, Hajera. *İmam Birgivi'nin İzhârü'l-Esrâr Adlı Eseri ve Nahivle İlgili Tercihleri*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2025.

Niyazi, Maimaitijiang. *Birgivi ve Akkirmânî'nin Şerhu'l-Ehâdisi'l-Erbain Adlı Eserinin Tahkik ve Tahlili*. İstanbul: Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, t.y.

Ülcan, Berfin. *Birgili Muhammed Efendi'nin Vasiyyet-nâme'sinde Söz Dizimi*. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2023.

Yıldırım, Fatma. *Birgivi'nin İzhârü'l-Esrâr Kitabı ile Ali Cârîm'in en-Nahvü'l-Vâdih Kitabının Metodolojik Açıdan Değerlendirilmesi*. Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2025.

Birgivi hakkında 13 tez devam etmektedir. Bunlar Türkçe olarak hazırlanmaktadır. Bilim dalları üzerine dağılımına gelince 5 adedi Hadis; 2 adedi Edebiyat; 3 adedi Arap Dili/Nahiv; 3 adedi Kelam; 1 Adedi İslam Hukuku alanında hazırlanmıştır. Yanlarında belirtilen tarihlere göre bu tezlerle ilgili bilgilerin güncellenmediği de anlaşılmaktadır. Tezlerden bir kısmı resmi süreçlerinde tamamlanamadığı için tahminen devam etmemektedir. Bazılarının da yanında herhangi tarih belirtilmemiştir. Tezlerin konularına göre dağılımı, literatürünün lisansüstü düzeydeki durumunu müşahhas hale getirmektedir. Akademik ilginin geniş tabana yayıldığı görüle de çalışmaların nitelik bakımından giriş niteliğindeki araştırmalarda yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. 2010 yılından itibaren tez sayısının önceki kırk yılın toplamını geride bırakması, Birgivi mirasının modern dönem tartışmaları bağlamında yeniden keşfedildiğini kanıtlamaktadır. Tezlerin dağılımın ulusal farklı üniversitelere dağılmış olması, konunun geniş akademik sahiplenme gördüğünü teyit etmektedir. Çalışmaların fıkıh, nahiv ve hadis gibi alanlarda kümelenmesi, müellifin çok yönlü ilmî kişiliğinin karşılık bulduğunu göstermektedir.

Genel olarak, Birgivi üzerine Yüksek lisans 47, doktora 9, toplam 56 adet tez yapılmıştır. 1970'li yıllardan itibaren durağan seyreden akademik ilginin, 2010-2019 yılları arasında hazırlanan 29 tez ile ivme kazanmıştır. Çalışmaların yüksek lisans seviyesinde yoğunlaşması, doktora düzeyindeki çalışmaların %16,1 seviyesinde kalması, araştırmaların giriş mahiyetindeki tahlillerle sınırlı tutulduğunu göstermektedir. 2020 sonrasında kaydedilen bilimsel hareketliliğin, önceki on yıllık dönemlerin çoğunu aşan yoğunluğa ulaşması, bu ilginin İmam Birgivi mirasının çağdaş İslam düşüncesi tartışmaları bağlamında merkezi referans noktası haline geldiğini teyit etmektedir. Bu sayısal doygunluğun ilmî derinliğe tahvil edilmesi, gelecek araştırmaların daha sistematik bir perspektifle doktora seviyesine ve literatürde ihmal edilmiş dil ve usul temelli alanlara teksifi akademik zaruret arz etmektedir.

Kayıtlara göre müellifin yaşadığı Balıkesir ilinde hakkında bir tez konusu verilmiştir. “Karaca, Sedef. Birgivi’nin “*Zuhru’l-müteehhilîn*” Adlı tezi. 2020.” kaydı ile sistemde görünmektedir. Lisansüstü tezlerin, Türkiye’deki akademik mecralarda geniş zemine yayıldığı müşahede edilmektedir. 27 farklı yükseköğretim kurumunda bu sahada bilimsel mesai sarf edilmiş olması, konunun ulusal düzeyde şümullü bir akademik sahiplenmeye mazhar olduğunu teyit etmektedir. Marmara Üniversitesi dokuz çalışma ile literatürün inşasında belirgin öncülük üstlenirken; Necmettin Erbakan ve İstanbul üniversiteleri bu ilmî müktesebata kayda değer katkılar sunan diğer merkezlerdir. Bu sonuç, Birgivi mirasına yönelik ilginin Anadolu’nun farklı akademik biriminde de canlılığını muhafaza ettiğinin tezahürüdür.

IV. Birgivi Hakkında Yazılan Kitaplar

Açikel, Tekin. *İmam Birgivi Vasiyetnâmesi’ne Ali Sadri Konevi Şerhi* (Öykam Nüshası). İzmir: Ödemiş Belediyesi, 2014.

Arkan, Adem. “Osmanlı’da İbn Teymiyeciliği Birgivi Özelinde İhdas Etmenin İmkânı: Eleştirel Bir Yaklaşım.” Ed. Osman Demir vd. *Osmanlı’da İlm-i Kelâm: Âlimler, Eserler, Meseleler*. İstanbul: İSAR Yayınları, 2016.

Arslan, Ahmet Turan. *İmam Birgivi: Hayatı, Eserleri ve Arapça Tedrisatındaki Yeri*. İstanbul: Seha Neşriyat, 1992.

Atsız, Nihal. *İstanbul Kütüphanelerine Göre Dört Bibliyografya*. İstanbul: Ötüken Neşriyat. 2018.

Atsız, Nihal. *İstanbul Kütüphanelerine Göre Birgili Mehmet Efendi Bibliyografyası. Süleymaniye Kütüphanesi Yayınları*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi 1966.

Çakır, Mesut. *Bir Osmanlı Aliminin Ehli Sünnet İtikadını Koruma Gayreti: İmam Birgivi ve Kitâbu’l-İmân*. İstanbul: Ravza Yayınları, 2020.

Duman, Musa. *Birgili Muhammed Efendi Vasiyetnâme*. İstanbul: R Yayınları, 2000.

İleri, Esat. *Rahmetli İmamı Birgivi*. İzmir: Hür Efe Matbaası, 1954.

İşler, M. Hulusi. *İmam Birgivi, Hayatı, Eserleri, Kabir Ziyareti ve Âdâbı*. İzmir: Meşher Matbaası, 1959.

İşler, Mehmet Hulusi. *İmam Birgivi: Hayatı, Eserleri, Kabir Ziyareti ve Âdâbı*. İstanbul: Öz-Gör Matbaası, 1969.

Kadıızâde, Ahmed. *Birgivi Vasiyetnamesi Kadızâde Şerhi*. İstanbul: Bedir Yayınevi, 1988.

Kadıızâde, Ahmed. *Birgivi Vasiyetnâmesi: Kadızâde Şerhi*. Sadeleştiren: Faruk Meyan. İstanbul: Bedir Yayınları, 2009.

Karsî, Davud. *Şerhu Risaleti Usûli’l-Hadîs li’l-İmami’l-Birgivi*. Thk. Halil İbrahim Kutlay. Amman: Dârü Ervika li’n-Neşr, 2015.

Konevi, Ali es-Sadri el. *Keşfu'l Esrar Fi Şerh-i Risale-i Birgivi*. Melikşah Sezen (der.) İstanbul: Tahkik Yayınları, 2020.

M. Özkan, R. Kırcı, S. Can, M. Gürbüz, M. Yenice, A. Yener, M. B. Can. *İmam Birgivi ve Arap Diline Katkıları*. Sonçağ Akademi, 1. Baskı, 2023.

Martı, Huriye. *Birgivi Mehmed Efendi*. Ankara: TDV Yayınları, 2011.

Martı, Huriye. *Birgivi Mehmed Efendi: Hayatı, Eserleri ve Fikir Dünyası ve Hadisçiliği*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2021.

Martı, Huriye. *et-Tarikatü'l-Muhammediyye: Muhteva Analizi, Kaynakları ve Kaynaklık Değeri*. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2012.

Martı, Huriye. *Osmanlı'da Bir Dâriü'l-Hadis Şeyhi: Birgivi Mehmed Efendi*. İstanbul: Dârülhadis Yayınları, 2008.

Meyan, A. Faruk. *Birgivi Vasiyetnâmesi Kadızâde Şerhi*. İstanbul: Bedir Yayınevi, 1970.

Meyan, A. Faruk. *Birgivi Vasiyetnâmesi Kadızâde Şerhi*. İstanbul: Bedir Yayınevi, 2015.

Özkan, Mehmet. *XVI. Yüzyıl Osmanlı Âlim ve Fakihî Muhammed Birgivi'nin Fikhî Meselelere Yaklaşımı*. Bursa: Emin Yayınları, 2017.

Şeker, Mehmet. *İmam Birgivi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.

Tutar, Recep. *İmam Birgivi'nin Makâmâtı ve Tercümesi*. İstanbul: Yasin Yayınevi, 2009.

Yücel, Ahmet Emin. *Birgivi Vasiyetnamesi*. İstanbul: Bedir Yayınevi, ts.

Yüksel, Emrullah. *Mehmet Birgivi'nin Dinî ve Siyasi Görüşleri*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011.

Tablo 1: Birgivi Hakkında Yazılan Kitapların Konularına Göre Dağılımı

Konu	Sayı (n)	Oran (%)
Vasiyetname ve Şerhleri	13	48.1%
Hayatı, Eserleri ve Fikir Dünyası	7	26.9%
Tarikat-ı Muhammediyye (İnceleme)	3	11.1%
Arap Dili ve Nahiv	1	3.7%
Fikhî Yaklaşım	1	3.7%
Siyasi Görüşleri	1	3.7%

Konu dağılımı tetkik edildiğinde, neşriyat dünyasındaki ilginin belirli sahalarda temerküz ettiği müşahade edilmektedir. Çalışmaların yarıdan fazlasının (%51,7)

müellifin ahlak ve irşat sahasındaki eseri *Vasiyetnâme* ve üzerine yazılan şerhler üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bu sonuç, Birgivi mirasının, halkın dinî ve ahlakî terbiyesinde canlı referans olma vasfını koruduğunu teyit etmektedir. Biyografik çalışmalar literatürde ikinci sırayı oluşturması (%26,9), müellifin ilmî şahsiyetine duyulan merakın tezahürüdür. Fıkhi yaklaşımlar, siyasi görüşler ve dil bilimi alanlardaki kitap hacmi mahdud kalmıştır. Bu tablo, yayıncılık faaliyetlerinin Birgivi'nin pratik ahlak rehberliği ve biyografik kimliği üzerine odaklandığını; pazardaki talebin bu yönde şekillendiğini ortaya koymaktadır. Müellifin nahiv, usul ve hukuk nazariyesine dair birikimini müstakil ele alacak çalışmalara olan ihtiyaç, zaruret olarak karşımızda durmaktadır.

V. Birgivi Hakkında Sempozyum Bildirileri

Abdelghany, Asem Hamdy Ahmed. "İmam Birgivi'nin Hâşiyetü'l-Hidâye'sinde Yapmış Olduğu Dilsel Yorumlar." *Balıkesirli Bir İslâm Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. II, s. 171-189. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2019.

Akalın, Abdurrahman ve Akkuş Murat. "İmam Birgivi ve Risale fi Sucûdi's-Sehv Adlı Eserinin Tahlili." *İzmir'de İlmî ve Kültürel Hayat -I- (14-16. yy.) (Âlimler, Eserler, Kurumlar, Fikirler ve Toplumsal Yansımalar) Uluslararası Sempozyumu*. İzmir: Ege Üniversitesi, 11-12 Nisan 2025.

Akgül, Yusuf. "İmam Birgivi'nin Şerhu'l-Ehadisi'l-Erba'în Adlı Eseri ve Hadisleri Şerh Metodu." *Balıkesirli Bir İslâm Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. II, s. 289-301. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Akkuş, Mehmet. "İmam Birgivi'nin Eserlerini Telif Sebebi." *Balıkesirli Bir İslâm Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 173-178. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Akkuş, Murat. "İmam Birgivi'nin Tefsirinde Kıraatlerin İncelenmesi (Fatiha ve Bakara Sûresi Bağlamında)." *İzmir'de İlmî ve Kültürel Hayat -I- (14-16. yy.) (Âlimler, Eserler, Kurumlar, Fikirler ve Toplumsal Yansımalar) Uluslararası Sempozyumu*. İzmir: Ege Üniversitesi, 11-12 Nisan 2025.

Akkuş, Süleyman. "Balıkesirli Bir Osmanlı Âlimi İmam Birgivi'nin Elfâz-ı Küfür Değerlendirmeleri Üzerine Bir Zihniyet Çözümlemesi." *Balıkesirli Bir İslâm Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. II, s. 9-23. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Altuntaş, Mustafa Celil. "Risâle fi Usûli'l-Hadîs'in İmam Birgivi'ye Aidiyeti." *Balıkesirli Bir İslâm Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. II, s. 345-350. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Arıcı, Şule Yüksel. “İmam Birgivi’nin İzhâr’ında Ayetle İstîşhâd ve Birgivi’nin İrşad Edici Yönü.” *Geçmişten Günümüze Balıkesir’in Kültürel Mirası Uluslararası Sempozyumu*. ed. Mehmet Bayyigit vd., s. 97-99. Konya: Palet Yayınları, 2022.

Ankan, Adem. “Birgivi’ye Nispet Edilerek Yayınlanan Dâmiğatu’l-Mübtediîn Adlı Eserde Mezhepler.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. II, s. 71-83. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Arpacı, Önder. “Birgivi’nin Karakter Eğitimi: Kavramlar, Yöntem ve Süreç.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 409-424. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Arslan, Ahmet Turan. “İmam Birgivi’ye Nisbet Edilen Bazı Eserler.” *I. Ulusal İslam Elyazmaları Sempozyumu (13-14 Nisan 2007) Bildiriler Kitabı*. haz. İbrahim Gümüş, s. 175-182. İstanbul: Türbeler, Çeşmeler, Taşınır-Taşınmaz Kültür Varlıklarını Koruma ve Yaşatma Derneği, 2009.

Aşık, Nevzat. “İmam Birgivi’nin Hadisçiliği.” *İmam Birgivi Sempozyumu (22-23 Kasım 1991)*. haz. Mehmet Şeker, s. 38-42. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.

Ay, Mahmut. “Birgivi’nin Tasavvuf Hakkındaki Görüşlerine Nablusî’nin Penceresinden Bakış.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 245-256. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Aydın, Bünyamin. “Gramatik Kuralda Kapsam Geçerliliği Bağlamında Birgivi’nin Takdim-Kasr İlişisine Yaklaşımı.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 139-148. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Ayvalı, Ramazan. “İmam Birgivi’nin İlmi Şahsiyeti.” *İmam Birgivi Sempozyumu (22-23 Kasım 1991)*. haz. Mehmet Şeker, s. 25-31. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.

Bardakçı, Mehmet Necmeddin. “Birgivi Mehmed Efendi ile IX-X. Yüzyıllarda Yaşayan Süfîlerin Tasavvuf Tenkitlerinin Mukayesesi.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 183-198. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Başlı Saylan, Betül. “Birgivi’ye Ait İki Risâle Çerçevesinde Semâ ve Zikir Tartışmaları.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 26-273. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Bayram, Abdullah. “Birgivi’nin Naslara Yaklaşımının Amaçsal Perspektiften Analizi: Ehl-i Hadîs ve Selefilik Sistematiği Çerçevesinde.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 17-33. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Bayyigit, Mehmet. “Balıkesirli Bir İslâm Âlimi İmam Birgivi Hayatı ve Eserleri.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 25-40. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Bekri, Hamza. “‘el-Erbaînât’ el-Hadîsiyye fî'l-Karni'l-Âşir el-Hicrî min İbn Kemalpaşa ile'l-Birgivi: Dirâse Nakdiyye Mukârene.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. II, s. 303-313. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Beyâtî, Ahmed. “Mesâilü'l-İmân İnde'l-İmâmeyn el-Birgivi ve İbn Teymiyye.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. II, 241-247. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Bilici, Faruk. “Birgivi Mehmed Efendi'nin Koruyucu Meleği: Abdullah Efendi Osmanlı Ulemasının Dayanışmacısı.” *Osmanlı Dünyasında Bilim ve Eğitim Milletlerarası Kongresi*. Ed. Hidayet Yavuz Nuhoglu, s. 249-265. İstanbul: IRCICA, 1999.

Binol, Ali. “Birgivi'nin Fatıha Süresi Tefsiri.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 35-48. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Bodur, Hüsnü Ezber. “Kitabi-Formel Dinin Şekillenmesinde Elit (Virtouse) Zümrenin Rolü: Biyografik Sosyoloji Perspektifinden İmam Birgivi.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. II, s. 353-362. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, 2019.

Böber, Mahmut Ramazan ve Karababa, Gürkan. “Birgivi'nin ‘Risale fi Beyani Ahvali Etfali'l-Müslimin’ Eseri Üzerine Kelami ve Fıkhi Bir Bakış.” *İzmir'de İlmî ve Kültürel Hayat -I- (14-16. yy.) (Âlimler, Eserler, Kurumlar, Fikirler ve Toplumsal Yansımalar) Uluslararası Sempozyumu*. İzmir: Ege Üniversitesi, 11-12 Nisan 2025.

Bulut Abdurrahman. “Birgivi'nin Mu'addilü's-Salât İsimli Risalesinde Ta'dil-i Erkânın Hükmü Bağlamındaki Değerlendirmelerinin Hanevî Fıkıh Doktrinindeki Amelî Farz-Vâcip Ayrımı Bakımından Tahlili.” *İzmir'de İlmî ve Kültürel Hayat -I- (14-16. yy.) (Âlimler, Eserler, Kurumlar, Fikirler ve Toplumsal Yansımalar) Uluslararası Sempozyumu*. İzmir: Ege Üniversitesi, 11-12 Nisan 2025.

Bulut, Erkan. “Birgivi Mehmed Efendi'nin Kelâmî Görüşleri.” *Cumhuriyetimizin 100. Yılında Balıkesir'in Kültürel Mirası II. Uluslararası Sempozyumu*. ed. Mehmet Bayyigit vd., s. 68-70. Bursa: Emin Yayınları, 2024.

Büyükbâş, Nazım. “İmam Birgivi'nin İctihad ve Taklit Anlayışı.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. c. I, s. 77-87. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Canpolat, Orhan. “İmam Birgivi'nin ‘Zuhrü'l-Müteehhilin ve'n-Nisâ fi Ta'rifi'l-Ethâr ve'd-Dimâ' Adlı Risalesinin Fıkhi Yönden Karşılaştırmalı İncelenmesi.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 135-143. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Cengiz, Lütfü. “Birgivi’de İlimler Sınıflandırması.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. II, s. 145-151. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Cengiz, Mehdi. “İmam Birgivi’nin İzhârü’l-Esrâr İsimli Kitabı Bağlamında Bir Şerh ve Haşiye Literatürü Değerlendirmesi.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 365-374. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Cengiz, Osman. “Birgivi Metinlerinde Cürcanî Etkisi ve İrfanî Muhteva.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 345-353. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Cihangir, Ahmet ve Güneriok, Murat. “İmam Birgivi’nin Et-Tarîkatü’l-Muhammediyye’si Çerçevesinde Muhtelifü’l-Hadis Perspektifi.” *İzmir’de İlmî ve Kültürel Hayat -I- (14-16. yy.) (Âlimler, Eserler, Kurumlar, Fikirler ve Toplumsal Yansımalar) Uluslararası Sempozyumu*. İzmir: Ege Üniversitesi, 11-12 Nisan 2025.

Çakır, Mehmet. “Birgivi’nin el-İzhâr’ında İzlediği Öğretim.” *İmam Birgivi Sempozyumu*. haz. Mehmet Şeker, s. 43-46. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.

Çanakcı, Ahmet Ali. “Bir Eğitimci Olarak İmam Birgivi.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 367-386. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Çap, Sabri. “Birgivi’nin Eserlerinde Mevzû Hadis.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. II, s. 327-343. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Çelebi, Muharrem. “İmam Birgivi’nin Dileliliği.” *İmam Birgivi Sempozyumu*. haz. Mehmet Şeker, s. 47-54. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.

Çelik, İsa ve Birol Yıldırım. “İmam Birgivi’de Tasavvufî Kavramlar.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 199-215. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Çetin, Özer. “Kişilik ve Dindarlığın Uyumlu İşbirliğinin Dinî ve Dünyevî Yansımaları: Balıkesirli Bir Osmanlı Aydın Olan Birgili Mehmed Efendi Örneği.” *Geçmişten Günümüze Balıkesir’in Kültürel Mirası Uluslararası Sempozyumu*. ed. Mehmet Bayyigit vd., s. 101-103. Konya: Palet Yayınları, 2022.

Çetkin, Muhammed. “İmam Birgivi ve Arap Dilindeki Yeri.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 105-115. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Çetres, Recai. “Birgivi’nin Kelime-i Tevhîde Dair Lügâzı ve Üzerine Yazılan Şerhler.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 261-267. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Çınar, İsmail ve Karababa Gürkan. “Hadis ve Fıkıh İlimleri Özelinde Birgivi’nin “Ziyâretü’l-Kubûr” Adlı Risalesi Üzerine Bir Değerlendirme.” *İzmir’de İlmî ve Kültürel Hayat -I- (14-16. yy.) (Âlimler, Eserler, Kurumlar, Fikirler ve Toplumsal Yansımalar) Uluslararası Sempozyumu*. İzmir: Ege Üniversitesi, 11-12 Nisan 2025.

Çoban, Mehmet. “Birgivi Mehmed Efendi’nin Risale-i Cihad Eserinin Muh-teva Analizi.” *İzmir’de İlmî ve Kültürel Hayat -I- (14-16. yy.) (Âlimler, Eserler, Kurumlar, Fikirler ve Toplumsal Yansımalar) Uluslararası Sempozyumu*. İzmir: Ege Üniversitesi, 11-12 Nisan 2025.

Dalkılıç, Mehmet. “İslam Mezhepleri Bağlamında Balıkesirli İslam Âlimi İmam Birgivi’nin Ehl-i Sünnet Algısı ve Vehhâbilik/Selefilikle Suçlanması Günümüze Yansımaları.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*, ed. Mehmet Bayyığıt vd., c. II, s. 25-37. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Dalkılıç, Mehmet. “Topluma Etkisi ve Katkısı Bağlamında Balıkesirli Osmanlı Âlimi Birgivi’nin Üç Yönü: Mutasavvıf, Kelamcı ve Müderris-Vaiz Birgivi.” *Balıkesir’de Dinî Hayat: İz Bırakan Âlimler ve Eserleri*. ed. Mehmet Özkan vd., s. 43-68. Bursa: Emin Yayınları, 2024.

Demir, Abdullah. “İmam Birgivi Selefi mi Yoksa Mâtüridî mi?” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. c. II, s. 153-167. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Demir, Halis ve Murat Kaya. “Birgivi’nin et-Tarîkatü’l-Muhammediyye ve’s-Sîretü’l-Ahmediyye Adlı Eserinden İnsan Tasavvuru.” *Balıkesir’de Dinî Hayat: İz Bırakan Âlimler ve Eserleri*. ed. Mehmet Özkan vd., s. 21-41. Bursa: Emin Yayınları, 2024.

Demir, Halis. “Birgivi’nin Vasiyetname’sinde Bazı Fıkıhî Konular.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyığıt vd., c. I, s. 89-104. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Demirci, Mehmet. “Birgivi ve Tasavvuf.” *İmam Birgivi Sempozyumu (22-23 Kasım 1991)*. haz. Mehmet Şeker, s. 59-66. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.

Deniz, Muhammed Ali. “Birgivi Mehmed Efendi: Cürcânî’nin 100 Âmilini Neden 60’a Düşürdüm,” *İzmir’de İlmî ve Kültürel Hayat -I- (14-16. yy.) (Âlimler, Eserler, Kurumlar, Fikirler ve Toplumsal Yansımalar) Uluslararası Sempozyumu*. İzmir: Ege Üniversitesi, 11-12 Nisan 2025.

Dinçoğlu, Mehmet. “İmam Birgivi’nin Hadis Kültürü.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyığıt vd., c. II, s. 265-276. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Durmuş, Üzeyir. “İmâm Birgivi’nin Risâle fî Usûlî’l-Hadîs Adlı Eseriyle İbn Hacer’in Nuhbetü’l-Fiker’inin Mukâyesesi.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam*

Birgivi. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. II, s. 315-325. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Efe, Seyfullah. “Birgivi’nin Tefsirinde Dilbilimsel Tefsir Uygulamaları (el-Bakara Sûresi 1-5. Ayetler Arası).” *İzmir’de İlmî ve Kültürel Hayat -I- (14-16. yy.) (Âlimler, Eserler, Kurumlar, Fikirler ve Toplumsal Yansımalar) Uluslararası Sempozyumu*. İzmir: Ege Üniversitesi, 11-12 Nisan 2025.

Elmalı, Hüseyin. “Birgivi Hakkında Mısır, Mekke ve Medine Âlimlerinin Söylediği Bazı Şiirler.” *İmam Birgivi Sempozyumu*. haz. Mehmet Şeker, s. 83-101. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.

Esin, Mehmet Nezir. “İmam Birgivi’nin el-Avâmilü’l-cedîd adlı Eseri Üzerine Yapılan Çalışmalar.” *İzmir’de İlmî ve Kültürel Hayat -I- (14-16. yy.) (Âlimler, Eserler, Kurumlar, Fikirler ve Toplumsal Yansımalar) Uluslararası Sempozyumu*. İzmir: Ege Üniversitesi, 11-12 Nisan 2025.

Eşer, Ahmet. “Tercüme-i Evrâd-ı Birgiviyye Adlı Eser Çerçevesinde İmam Birgivi’nin 24 Saati.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 375-385. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Fidan, Yılmaz. “Balıkesirli Kadızâde İlmî Mehmed Efendi’nin Nazm-ı Akâid Eserinde Dinî Hayata İlişkin Tespitler ve Fıkhî Unsurlar.” *Balıkesir’de Dinî Hayat: İz Brakan Âlimler ve Eserleri*. ed. Mehmet Özkan vd., s. 69-96. Bursa: Emin Yayınları, 2024.

Gargu Karadeniz, Hatice. “Usûl Üzerinden Mefkûre Okuması: Birgivi’nin Tarikat-ı Muhammediyye’de Takip Ettiği Usûl Üzerinden Tasavvuf Mefkûresini Tespit Girişimi.” *İzmir’de İlmî ve Kültürel Hayat -I- (14-16. yy.) (Âlimler, Eserler, Kurumlar, Fikirler ve Toplumsal Yansımalar) Uluslararası Sempozyumu*. İzmir: Ege Üniversitesi, 11-12 Nisan 2025.

Gecit, Mehmet Salih. “İmam Birgivi’de Öze Dönüş Temayülü: Osmanlı Dönemi Selef-i Salihîn İtikadına Dönme Denemesi.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. II, s. 85-103. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Gedikbaşı, Gülgün. “İmam Birgivi’de Manevî Hastalıklar ve Şifa Yolları.” *Balıkesirli Bir İslâm: Âlimi İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 289-300. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Gel, Mehmet. “Birgivi Mehmed Efendi’nin Ahmed er-Rûmî el-Akhisârî Üzerinde Fikrî Etkisi Var mıdır? ‘Bid’at’ Konusu Çerçevesinde Bazı Tespit ve Düşünceler.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. II, s. 105-118. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Genç, Mustafa. “İmâm Birgivi’nin Zuhru’l-Mute’ehhilîn ve’n-Nisâ’ fî Ta’rîfî’l-Athâr ve’d-Dimâ’ İsimli Risâlesi’ne Ait Şerhlerle İlgili Kütüphane Kaydı Hataları.”

Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 269-280. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Gökçe, M. Cüneyt. “Birgivi Avâmili’ne İtikadî Bir Bakış.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi.* ed. Mehmet Bayyigit vd., c. II, s. 169-178. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Gördük, Yunus Emre. “Bakara Sûresi Tefsiri Perspektifinden İmam Birgivi’nin İşarî Te’vile Yaklaşımı.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi.* ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 11-15. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Görkaş, İrfan. “İmam Birgivi’nin Ahlâka Bakışı.” *Balıkesirli Bir İslâm Âlimi İmam Birgivi.* ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, 303-312. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Göz, Kemal. “İmam Birgivi’de Yaşam Tarzı Olarak Orta Yol.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi.* ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 341-350. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Grabus, Merzuk. “İmam Birgivi’nin Bosna Hersek İlim ve Kültür Dünyasındaki Etkileri.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi.* ed. Mehmet Bayyigit vd., c. II, s. 391-401. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Gültekin, Aladdin. “Mustafa b. Pir Ali el-Birgivi’nin ‘Avâmil’i ile Davudî Karsî’nin Şerhu ‘Avâmili’l-Cedîde Adlı Eserinin Mukayeseli İncelenmesi.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi.* ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 281-287. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi, 2021.

Gür, Eyüp. “Balıkesirli Bir Âlim Birgivi’nin Berzah Âlemi Görüşü.” *Balıkesir’de Dinî Hayat: İz Bırakan Âlimler ve Eserleri.* ed. Mehmet Özkan vd., s. 151-160. Bursa: Emin Yayınları, 2024.

Halil, Halil Muhammed. “el-Bida’ ve Mefhûmuhâ ve Hikmetü’l-İmâm el-Birgivi fî Muâlecetihâ.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi.* ed. Mehmet Bayyigit vd., c. II, s. 179-191. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

İbiş, Fatih. “‘Mecrâ’dan ‘Mâ-Cerâ’ya: Birgivi’de İlm-i Hâl ve Anatomik Takvâ Yorumu.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi.* ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 233-244. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

İlhan, Abdullah Sıtkı. “Birgivi Mehmed Efendi’nin Musâfaha Adlı Risalesi ve Fikhî Açından Değerlendirilmesi.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi.* ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 171-180. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

İlhan, Avni. “İmam Birgivi ve Telifetü’l-Müşterşidin’i.” *İmam Birgivi Sempozyumu (22-23 Kasım 1991).* haz. Mehmet Şeker, s. 55-58. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.

İnanır, Ahmet. “Birgivi Mehmed Efendi’ye İsnad Edilen ‘el-Kavlü'l-Vasît beyne'l-Ifrât ve't-Tefrît’ Adlı Risalenin Aidiyeti Üzerine Bir İnceleme.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 191-205. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Kahraman, Abdullah. “Birgivi Örneğinde Fakihın Toplumsal Rolü.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 43-53. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Kahraman, Mehmet. “Birgili Mehmet Efendi’nin Eserleri Vesilesiyle Arapçanın Bir Medeniyet Dili Olarak Değerlendirilmesi.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. c. III, s. 157-161. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Kalaycı, Mehmet. “Birgivi Mirasının Toplumsal ve Metinsel Taşıyıcıları: Kadı-zadeler ve Etrafındaki Ulemâ.” *Sahn-ı Seman’dan Dârülfünûn’a Osmanlı’da İlim ve Fikir Dünyası: Âlimler, Müesseseler ve Fikrî Eserler – XVII. Yüzyıl Sempozyumu Tebliğleri*. ed. Hidayet Aydar - Ali Fikri Yavuz, s. 431-455. İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, 2017.

Kara, Mehmet. “Birgivi’nin Kur’an Tilâvetine Yönelik Bazı Mülâhazalar”. *İzmir’de İlmî ve Kültürel Hayat -I- (14-16. yy.) (Âlimler, Eserler, Kurumlar, Fikirler ve Toplumsal Yansımalar) Uluslararası Sempozyumu*. İzmir: Ege Üniversitesi, 11-12 Nisan 2025.

Kara, Yusuf Bilal. “Tarikatü'l-Muhammediyye Tasavvufi Bir Eser midir?” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 387-394. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Karadağ, Bekir. “İslam Siyaset Düşüncesinde Ulemanın Sivil Muhalefet Rolü: Birgivi’nin (ö. 981/1573) Ümera Eleştirisi Örneği.” *İzmir’de İlmî ve Kültürel Hayat -I- (14-16. yy.) (Âlimler, Eserler, Kurumlar, Fikirler ve Toplumsal Yansımalar) Uluslararası Sempozyumu*. İzmir: Ege Üniversitesi, 11-12 Nisan 2025.

Karadeniz, Osman. “Tarikat-ı Muhammediyye.” *İmam Birgivi Sempozyumu (22-23 Kasım 1991)*. haz. Mehmet Şeker, s. 115-123. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.

Kazanç, Fethi Kerim. “İmam Birgivi’nin Ahlâk Anlayışının Kelâmî Açıdan Değerlendirilmesi.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. II, s. 39-70. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Keskin, Mustafa. “Balıkesirli İslâm Âlimi İmam Birgivi’nin İrade Anlayışı ve Bir Ehl-i Sünnet Müdafii Osmanlı Âlimi Ahmed el-Maraşî Üzerindeki Tesiri.” *Balıkesir’de Dinî Hayat: İz Bırakan Âlimler ve Eserleri*. ed. Mehmet Özkan vd., s. 161-184. Bursa: Emin Yayınları, 2024.

Keskioglu, Osman. “İmam Birgivi’nin Para Vakıfları Hakkındaki Bazı Görüşleri.” *İmam Birgivi Sempozyumu*. haz. Mehmet Şeker, s. 78-82. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.

Kırtepe, Selçuk. “İmam Birgivi ‘Vasiyetnamesi’nde Toplumsal Değerlere Vurgular.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 289-296. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Kızılkaya, Müzekkir. “Sivasîler-Kadıızâdeliler Mücadelesinde Mevlevîler.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. II, s. 403-414. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Kocabaş, Savaş. “İmam Birgivi’nin ‘İnaye’ Üzerine Yazdığı ‘Ta’likât’ Kitabındaki Yöntemi ve Fıkhî-USûlî Yaklaşımları.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 105-118. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Koç, Mustafa. “Bir Osmanlı Bilgini Olarak Mehmet Birgivi’nin Eserlerinde Takvâ ve Ahlâk İlişkisi: Ahlâk ve Tasavvuf Psikolojisi Perspektifinden Semantik Analizler.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 313-340. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Kurt, Muhammet Sacit. “Balıkesir’in Manevi Önderlerinden İmam Birgivi ve Ona Atfedilen ‘Resmu’l-Mushaf’ Risalesi.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 355-364. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Kutlay, Halil İbrahim. “Hadis Usûlünde Muhtasar Risaleler ve İmam Birgivi’nin Hadis Usûlü Risalesi.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. II, s. 277-288. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Kutluay, İbrahim. “Birgivi’nin et-Tarîkatü’l-Muhammediyye’sinde Delil Olarak Kullandığı Hadislerin Kaynak Değeri Üzerine Bir Tahlil.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. c. II, s. 251-264. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Memiş, Murat. “Birgivi’ye Nispet Edilen İrâde-i Cüz’iyye Risâlesi Üzerine Bir Değerlendirme”. *İzmir’de İlmî ve Kültürel Hayat -I- (14-16. yy.) (Âlimler, Eserler, Kurumlar, Fikirler ve Toplumsal Yansımalar) Uluslararası Sempozyumu*. İzmir: Ege Üniversitesi, 11-12 Nisan 2025.

Mısrî, Mahmud. “Kitâbü’l-İmân ve’l-İstihsân li’l-İmâm el-Birgivi (T. 981 H.): Arz ve Takvîm.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 297-304. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Michot, Yahya M. “The 1703 French Translation of Birgivi’s Wasiyya: Presentation and Assessment.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 179-190. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi, 2021.

Mutluel, Osman. “Birgivi’de İnsanın Yetkinleşmesi veya Yaşam Boyu Eğitim.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 387-395. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Oğuz, İsmail ve Oğuz, Şükran. “Değerler Eğitimi Açısından Birgivi.” *Balıkesirli Bir İslâm Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 397-408. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Okur, Hüseyin. “Teori ve Pratik Arasında İmam Birgivi’nin Taharet ve Necasetler Hakkındaki Görüş ve Tenkitleri: Tarikat-ı Muhammediyye Örneği.” *Balıkesirli Bir İslâm Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 145-152. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Okur, Kaşif Hamdi. “Para Vakıfları Bağlamında Örfün Kaynak Değerine İlişkin Birgivi ve Ebussuûd Arasındaki Tartışmalar.” *Balıkesirli Bir İslâm Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 65-76. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Oruç, Muhammed Cihad. “Tuhfetü’l-Müsterşidîn fi Beyâni Mezâhibi’l-Firaki’l-Müslimîn Adlı Eseri Bağlamında Birgivi’nin Mezhepleri Tasnif Metodu.” *İzmir’de İlmî ve Kültürel Hayat -I- (14-16. yy.) (Âlimler, Eserler, Kurumlar, Fikirler ve Toplumsal Yansımalar) Uluslararası Sempozyumu*. İzmir: Ege Üniversitesi, 11-12 Nisan 2025.

Önal, Recep. “İmam Birgivi’nin Mezhebî Kimliği Üzerine Krono-Teolojik Analizler.” *Balıkesirli Bir İslâm Âlimi: İmam Birgivi*. c. II, s. 119-132. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Özkan, Mehmet. “İmam Birgivi’nin Fıkıh İlmindeki Yeri.” *Balıkesirli Bir İslâm Âlimi: İmam Birgivi*. c. I, s. 119-134. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Özkan, Selim Hilmi. “Bir Ehl-i Sünnet Müdafii İmam-ı Birgivi ve Görüşlerinin Kadızadeli Harekâtına Tesiri.” *Balıkesirli Bir İslâm Âlimi: İmam Birgivi*. c. II, s. 363-374. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Özkan, Selim Hilmi. “Bir Muhalefet Olarak İmam Birgivi ve Sosyal Hayata Etkileri.” *Uluslararası Balıkesir’e Değer Katan Şahsiyetler Sempozyumu Bildirileri* (7-8 Kasım 2013), s. 381-387. Balıkesir: Balıkesir Belediyesi Kent Arşivleri Yayınları, 2014.

Öztürk, Halil. “Vasiyetnâme Bağlamında Birgivi’nin Sıfat Anlayışı.” *Balıkesirli Bir İslâm Âlimi: İmam Birgivi*, c. 2, 2019, s. 193-204.

Özyaşamış Şakar, Sezer. “Birgili Mehmed Efendi’nin Mensur Vasiyetnâmesi’nin Nazma Aktarılmış Biçimi: Manzûme-i Birgili.” *Balıkesirli Bir İslâm Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 241-250. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Parladır, Halil Saim. “Resmi Din-Halk Dini Tartışması Bağlamında İmam Birgivi Ziyareti.” *Balıkesirli Bir İslâm Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. II, s. 375-390. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Pehlivan, Necmettin ve Muhammet Çelik. “Zamanı Olsaydı Daha Kısa Yazacaktı: Birgivi Mehmed Efendi (Ö. 981/1573)’nin Risâle fi’l-Âdâb’ı.” *Balıkesirli Bir*

İslam Âlimi: İmam Birgivi. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 207-228. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Sarı, Necmi. “Birgivi’yi Öven Manzûmelerin Kritiği.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*, ed. Mehmet Bayyigit Mehmet Özkan, Lütfi Cengiz, Asem Abdelghany. c. III, s. 305-321. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021,

Sankaya, Mehmet Saffet. “Hanefî Zühd Geleneğinin Temsilcisi Olarak İmam Birgivi.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 217-231. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Saygı, Muhammet. “Birgivi’yi Yeniden Okumak: İman Hakkındaki Görüşlerinin Hanefî-Mâtürîdî Geleneği ile Karşılaştırılması.” *İzmir’de İlmî ve Kültürel Hayat -I- (14-16. yy.) (Âlimler, Eserler, Kurumlar, Fikirler ve Toplumsal Yansımalar) Uluslararası Sempozyumu*. İzmir: Ege Üniversitesi, 11-12 Nisan 2025.

Sayın, Esmâ. “İmam Birgivi’nin Tenkitçi ve Benimseyici Yönleriyle Tasavvufi Anlayış Tarzı.” *Balıkesirli Bir İslâm Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 257-266. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Sever, Mehmet. “Nahv’in Sınırlarında Kelâm’ı İnşâ Çabası: Birgivi’nin Avâmîl’inde İman-Amel Düşüncesi.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. II, s. 215-226. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Sancaklı, Salim. “İmam Birgivi’nin Bid’atlere Karşı Tutumu ve Mücadelesi.” *Balıkesirli Bir İslâm Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. II, s. 205-214. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Sofoğlu, M. Cemal. “Birgivi’nin Vasiyetnâmesi Üzerine Bazı Düşünceler.” *İmam Birgivi Sempozyumu (22-23 Kasım 1991)*, haz. Mehmet Şeker, s. 73-77. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.

Soğukoğlu, Fehmi. “Birgivi’nin Tasavvuf’a Dair Eleştirilerinin Arka Planı: İbnü’l-Cevzî-Birgivi Karşılaştırması.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 275-280. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Soliman, Abdülkerim. “Menhecu’n-Nahvi’t-Ta’limî ‘Inde’l-Birgivi ‘Dirâse, Vasfiyye, Tahliliyye’”. *İzmir’de İlmî ve Kültürel Hayat -I- (14-16. yy.) (Âlimler, Eserler, Kurumlar, Fikirler ve Toplumsal Yansımalar) Uluslararası Sempozyumu*. İzmir: Ege Üniversitesi, 11-12 Nisan 2025.

Sönmez, Mustafa. “Birgivi Mehmed Efendi’nin İhyacı Yönüne Kısa Bir Bakış.” *Balıkesirli Bir İslâm: Âlimi İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. II, s. 133-144. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Süleymanova, Naile. “İmam Birgivi’nin Kitap ve Risalelerinin Azerbaycan Yazma Nüshaları.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 229-240. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Şeker, Mehmet (haz.). *İmam Birgivi Sempozyumu*. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.

Şenol, Soyal. “Takıyyüddin Mehmed b. Pîr Ali el-Birgivî’nin “Risâle fî Ziyâreti’l-Kubûr” Adlı Eserinin Kaynakları.” *İzmir’de İlmî ve Kültürel Hayat -I- (14-16. yy.) (Âlimler, Eserler, Kurumlar, Fikirler ve Toplumsal Yansımalar) Uluslararası Sempozyumu*. İzmir: Ege Üniversitesi, 11-12 Nisan 2025.

Şensoy, Güvenç. “Birgivi Mehmed Efendi’nin (ö. 981/1573) Cüz’i İrâde Risâlesi’nin Mâtürîdî-Eş’arî Karşılaşmasındaki Konumu.” *İzmir’de İlmî ve Kültürel Hayat -I- (14-16. yy.) (Âlimler, Eserler, Kurumlar, Fikirler ve Toplumsal Yansımalar) Uluslararası Sempozyumu*. İzmir: Ege Üniversitesi, 11-12 Nisan 2025.

Fazlıoğlu, Şükran. “Hakikat, Mecâz ve Kinâye Arasında ‘Kelime’ Vaz’ mı, İsti’mâl mi?: İzhâr ve Şerhleri Çerçevesinde Kelime’nin Tanımı Üzerine Bir Soruşturma.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 67-74. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Toprak, Süleyman. “İmam Birgivi ve Bid‘atlere Karşı Tutumu.” *İmam Birgivi Sempozyumu (22-23 Kasım 1991)*, haz. Mehmet Şeker, s. 67-72. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.

Turgut, Hüsnü. “İmam Birgivi Vasiyetnâme’sinin Kelâm İlmi Açısından Değerlendirilmesi.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. II, s. 227-239. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2019.

Ünal, Mehmet Ali. “Birgivi Mehmed Efendi ve Osmanlı Fikir Hayatına Etkileri.” *Uluslararası Balıkesir’e Değer Katan Şahsiyetler Sempozyumu (7-8 Kasım 2013, Balıkesir) Bildiriler*, ed. Şenol Çelik-Serdar Genç, s. 237-243. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2014.

Ürkmaz, Ahmed. “Tarîka Özeline Birgivi’nin Üslubuna Dair Tespitler.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 251-259. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Yağmur, Oğuzhan Ş. “İmam Birgivi’nin Tefsir Yöntemi (Fatıha Suresi Örneği).” *İzmir’de İlmî ve Kültürel Hayat -I- (14-16. yy.) (Âlimler, Eserler, Kurumlar, Fikirler ve Toplumsal Yansımalar) Uluslararası Sempozyumu*. İzmir: Ege Üniversitesi, 11-12 Nisan 2025.

Yakar, Fatih. “Birgivi’nin ‘İkâzü’n-Nâimîn ve İlfhâmü’l-Kâsırîn’ Adlı Risalesi Çerçevesinde Para ile Kur’an Okumanın Fıkhî Tahlili.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 153-160. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Yamamoto, Naoki. “Sufi ve Reform: İmam Birgivi Örneği.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 281-287. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Yavuz, Hasan Hüseyin. “Balıkesirli Meşhur Âlim İmam Birgivi’nin Tecvid İlmindeki Yeri.” *Balıkesir’de Dinî Hayat: İz Bırakan Âlimler ve Eserleri*. ed. Mehmet Özkan vd. 97-128. Bursa: Emin Yayınları, 2024.

Yazıcı, Abdurrahman. “İmam Birgivi’nin (Ö. 981/1573) İslam İktisadına İlişkin Görüşleri ve Tahlili.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 161-170. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Yerinde, Âdem. “Birgivi’de Nahiv Tasavvuru; Muhteva ve Tasnif Yöntemi Olarak Nahve Dair Eserlerindeki İzdüşümü.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 51-65. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Yeşil, Selman. “‘Avâmil-i Birgivi ile ‘Avâmil-i Cürcânî’nin Mukayesesi.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 323-328. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivleri Yayınları, 2021.

Yıldırım, Muhammed Emin. “İmam Birgivi’nin Meanî Harfleri Konusundaki Görüşleri (İmtihânü’l-Ezkiyâ Örneği)”. *İzmir’de İlmî ve Kültürel Hayat -I- (14-16. yy.) (Âlimler, Eserler, Kurumlar, Fikirler ve Toplumsal Yansımalar) Uluslararası Sempozyumu*. İzmir: Ege Üniversitesi, 11-12 Nisan 2025.

Yılmaz, Kübra ve Oğuz Yılmaz. “Birgivi’nin el-Avâmil’ine Yapılan Manzûm Tercümeler.” *Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. III, s. 329-344. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Yılmaz, M. Necip. “İmam Birgivi’nin Ahlâk Anlayışı ve İslâm Ahlâk Düşüncesi İçindeki Yeri.” *Balıkesirli Bir İslâm Âlimi: İmam Birgivi*. ed. Mehmet Bayyigit vd., c. I, s. 351-363. Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, 2021.

Yüksel, Emrullah. “Müslüman Türk Âlimi Olarak İmam Birgivi’nin Osmanlı Döneminde ve Günümüz Türkiye’sindeki Yeri.” *İmam Birgivi Sempozyumu (22–23 Kasım 1991)*. haz. Mehmet Şeker, s. 32-37. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.

Tablo 2: Bildirilerin Konulara Göre Dağılımı

Konu	Sayı	Oran (%)
Tasavvuf, Ahlak ve Bid’at Tenkidi	42	30.2%
Fıkıh, Hukuk ve İktisat	31	22.3%
Arap Dili, Nahiv ve Sarf	27	19.4%
Biyografi, Etkileri ve Genel Değerlendirme	19	13.7%
Hadis ve Usûl	17	12.2%
Kelam ve Mezhepler	3	2.2%
Toplam	139	100.0%

Tabloya göre, güncel akademik müzakerelerin odak noktaları ve literatürdeki dönüşüm emareleri müşahade edilmektedir. Tebliğlerin ekseriyetinin (%30,2) tasavvuf, ahlak ve bid'at tenkidi gibi mevzulardadır. Bu, Birgivi'nin bir "islahatçı" ve "toplumsal mürebbi" vasfıyla ele alınmasına yönelik ilginin canlılığını muhafaza ettiğini göstermektedir. Bu, müellifin fikirlerinin hâlâ reform aracı olarak okunmaya devam ettiğinin bariz tezahürüdür. Fıkıh, hukuk ve iktisat (%22,3) ile Arap dili ve nahiv (%19,4) gibi teknik disiplinlerin toplam bildirilerin %41,7'sini teşkil etmesi, literatürün sathî biyografik yaklaşımlardan sıyrılarak derinlikli ve usul merkezli zemine intikal ettiğini teyit etmektedir. Bu çeşitlilik, Birgivi mirasının ahlakî bir nasihat mecmuası olarak ve sağlam hukuk ve dil mantığı üzerine bina edilmiş sistematik düşünce manzumesi olarak yeniden keşfini göstermektedir.

Tablo 3: Birgivi Hakkında Yapılan Sempozyumlar ve Bildiri Sayısı

Ana Sempozyum Başlıkları	Tarih	Niteliği	Sayı	Oran (%)
Balıkesirli Bir İslâm Âlimi: İmam Birgivi Uluslararası Sempozyumu	2022	Uluslararası	90	%64,7
İzmir'de İlmî ve Kültürel Hayat (14-16. yy.) Uluslararası Sempozyumu	2011	Uluslararası	21	%15,1
İmam Birgivi Sempozyumu	1991	Ulusal	12	%8,6
Balıkesir'de Dinî Hayat: İz Bırakan Âlimler ve Eserleri	2017	Ulusal	6	%4,3
Diğer Sempozyumlar	Çeşitli	Ulusal/ Uluslararası	10	%7,2
Toplam			139	%100

Birgivi araştırmalarının akademik zeminde katettiği mesafe ve ulaştığı şümül ortaya çıkmaktadır. 139 bildiriden müteşekkil bu külliyyatın büyük kısmı 2022 yılındaki uluslararası sempozyum çatısı altında temerküz etmesi, müellifin mahalli aidiyetiyle ve evrensel ilmî şahsiyetiyle akademik gündemin merkezine yerleştiğini göstermektedir. 1991 yılındaki ilk sempozyumdan, 2011 ve 2022 yıllarındaki uluslararası organizasyonlara evrilen bu süreç, akademik ilginin sayı olarak artışla sınırlı kalmadığını ve muhteva ve ilgi olarak da küresel vîzyona kavuştuğunu teyit etmektedir. İzmir ve Balıkesir merkezli sempozyumların toplam bildiri yükü içerisindeki ağırlığı, Birgivi'nin neşet ettiği coğrafyanın ilmî mirasına sahip çıkma iradesini yansıtmaktadır. 2011 yılındaki uluslararası

sempozyumda sunulan tebliğler, müellifin döneminin sosyo-kültürel ve ilmi atmosferini şekillendiren kurucu aktör olarak konumlandırıldığının göstergesidir. Otuz yılı aşkın zaman zarfına yayılan bu 139 bildirilik birikim, Birgivi literatürünün sathî biyografik malumatın ötesine geçerek, İslam düşüncesi araştırmaları için disiplinler arası ve uluslararası hüviyette temel referans kaynağı haline geldiğini ispat etmektedir.

VI. Birgivi Hakkında Yazılan Makaleler

Açıkel, Tekin. “Birgi Medreselerinde XV. ve XVIII. Yüzyıllarda Okutulan Bir Grup Elyazması Kitabın Tasnif ve Değerlendirmesi.” *Yörük Obasından Ödemiş Ovasına Birgi*. ed. Turan Gökçe, Özer Küpeli. İzmir: Ödemiş Belediyesi Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi Yayınları, 2019, s. 433-450.

Akdoğan, Muhammed. “Birgivi ve Şerhu’l-Ehâdîsi’l-Erba’ın Adlı Eseri Bağlamında Hadis Şerh Metodu.” *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/11 (Ocak 2019), s. 19-38. <https://doi.org/10.17050/kafkasilahiyat.475330>

Arslan, Ahmet Turan, “İmam Birgivi ve Güzel Ahlakı Yaşamak.” *Feyz Dergisi* (Ekim 2012). <https://feyzdergisi.com/yazi/imam-birgivi-ve-guzel-ahlaki-yasamak-prof-dr-ahmet-turan-arslan>

Arslan, Ahmet Turan. “İmam Birgivi ve Günlük Hayatı.” *İlim ve Sanat Dergisi* 19 (Haziran 1988), s. 52-57. https://isamveri.org/pdfdrd/D00176/1988_19/1988_19_ASANAT.pdf

Arslan, Ahmet Turan. “İmam Birgivi’nin (929-981H/1523-1573) Bir Mektubu.” *İlmi Araştırmalar* 5 (Ocak 2014), s. 61-74. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/73208>

Arslan, Ahmet Turan. “İmam Birgivi’nin Tasavvuf Anlayışı.” *İslâm Dergisi* 74 (Ekim 1989), s. 43-45.

Aydın, Bünyamin. “Birgivi’nin Şerhu’l-Ehâdîsi’l-Erbaîn Adlı Eserinde Dilbilimsel Çözümleme Düzeyleri, Bir Hadis Âlimi Olarak Birgivi Mehmed Efendi ve Kırk Hadis Şerhi: Şerhu’l-Ehâdîsi’l-Erbaîn ve Tercümesi Bürhânü’l-Müttakîn.” *Kitâbi* (2022), s. 18-54. https://isamveri.org/pdfdrd/G01392/2022/2022_AYDINB.pdf

Aydın, Osman. “Kırk Hadis Geleneği Bağlamında Şerhu’l-Ehâdîsi’l-Erbaîn’in Teşekkül Süreci ve Eserde Yer Alan Rivayetler, Bir Hadis Âlimi Olarak Birgivi Mehmed Efendi ve Kırk Hadis Şerhi: Şerhu’l-Ehâdîsi’l-Erbaîn ve Tercümesi Bürhânü’l-Müttakîn.” *Kitâbi* (2022), s. 92-117. https://isamveri.org/pdfdrd/G01392/2022/2022_AYDINO.pdf

Balcı, Sezai. “Osmanlı Devleti’nin Son Döneminde Ödemiş Uleması.” *Yörük Obasından Ödemiş Ovasına Birgi*. ed. Turan Gökçe, Özer Küpeli. İzmir: Ödemiş Belediyesi Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi Yayınları, 2019, s. 497.

Bıyık, Tacetdin. "Birgivi Mehmed Efendi'nin et-Tarikatü'l-Muhammediyye Adlı Eseri Özelinde Mûsiki Hakkındaki Görüşleri." *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7/13 (Ocak2020), 32-60. <https://doi.org/10.17050/kafkasilahiyat.582446>

Büyükbaz, Nazım. "İmam Birgivi'nin İctihad ve Taklit Anlayışı." *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/18 (Temmuz 2022), s. 696-710. <https://doi.org/10.17050/kafkasilahiyat.1108738>

Cengiz, Osman. "XVI. Asır Osmanlı Ulemasında Siyaset - İlim İlişkisi: Birgivi Örneği." *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi* 13 (Ekim 2021), s. 169-87. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1981514>

Cihan, Sadık. "Muhammed b. Pîr Ali Birgivi ve Risâle fî Usûlî'l-Hadîs'in Terçümesi." *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2 (1987), s. 55-76. https://isamveri.org/pdfdr/D00095/1987_2/1987_2_CIHANS.pdf

Civelek, Kınay Nilay. "Dini bir eser olarak Birgivi Risâlesi'nde sosyal hayat unsurları." *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 27 (Nisan 2022), s. 475-488. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2378587>

Çağrı, Mustafa. "Gazzâlî'nin İhyâ'sı ile Birgivi'nin Tarikat-ı Muhammediyye'sinin Mukayesesi." *İslâmî Araştırmalar Dergisi* 13/3-4 (2000), s. 473-478. https://isamveri.org/pdfdr/D00064/2000_3-4/2000_3-4_CAGIRICIM.pdf

Çanakcı, Ahmet Ali. "Birgivi Mehmed Efendi'nin Hayatı, İlmi Kişiliği ve Eğitim Anlayışı." *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 8 (2019), s. 105-115. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/907960>

Çetin, Ayşe. "İmâm-ı Birgivi Mezarlık Alanı." *Kalem İş Dergisi* 21 (2022), s. 173-177. <https://www.kalemisidergisi.com/makale/pdf/1642494283.pdf>

Çetin, Özer. "Birgili Mehmed Efendi'nin Kişiliği Üzerine Psikolojik Bir Analiz." *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 19/2 (Mayıs 2019), s. 365-393. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/818941>

Demir, Halis. "Birgivi'nin 'Risale-i Birgivi' Adlı Eseri Üzerine İncelemeler." *Balıkesir İlahiyat Dergisi* 3/2 (Aralık 2017), s. 197-259. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1059833>

Demircigil, Bayram. "Birgivi'nin Tasavvuf ve Tarikatlere Bakışı." *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi* 6/4 (Eylül 2017), s. 717-734. <http://ktpmakale.isam.org.tr/detayilhmklzt.php?navdil=..eng&midno=102755625&Dergivalkod=0567&YayinTarihi=2017&Cilt=VI&Sayi=4>

Dumlu, Emrullah. "XVI. Yüzyıl Osmanlı Uleması Arasında Para Vakıfları Etrafında Cereyan Eden Tartışmalar (Ebussuûd, İbn Kemal - Çivizâde, Birgivi)." *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 44 (Aralık2015), s. 303-337. <https://doi.org/10.29288/ilted.308484>

Durmuş, Zülfikar - Meşe, Ramazan. "Birgivi'nin el-Avâmil Adlı Eserinin Nahiv İlminin Öğretimindeki Yeri ve Önemi." *UMDE Dini Tetkikler Dergisi* 1/1 (Aralık 2018), s. 11-32. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/613842>

Düzenli, Yaşar. "Balıkesir'li Bir Osmanlı Aydını: İmam Birgivi." *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 3/4 (1 Mayıs 2000), s. 228-247. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/864585>

Eke, Nagehan Uçan - Dandan, Ermiş. "Telif-Tercüme Meselesi: Abdullah Seyyidi'nin Şifâ-i Kulub'u Mehmet Birgivi Efendi'nin Tarikat-i Muhammediyyesi'nin Bir Tercümesi Midir?" *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 28/28 (Aralık 2022), s. 123-153. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3169734>

Eşer, Ahmet. "Dâvûd-i Karsî, Şerhu risâleti usûlî'l-hadis li'l-İmam el-Birgivi (thk. Halil İbrahim Kutlay), Amman: Ervika li'd-dirâsât ve'n-neşr, 1437/2016." *Trabzon İlahiyat Dergisi* 9/2 (Aralık 2022), s. 439-443. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2595436>

Gel, Mehmet. "Birgivi Mehmed Efendi Araştırmalarına Bir Katkı." *İslami İlimler Dergisi* 7/2 (2021), s. 59-76. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/4476570>

Gökçe, Mehmet Cüneyt. "Birgivi Avamili'nde Kelamî Unsurlar." *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 6/8 (Ekim 2019), s. 166-178. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/835823>

Gördük, Yunus Emre. "Bakara Sûresi Tefsiri Perspektifinden İmam Birgivi'nin Tasavvufa ve İşarî Te'vile Yaklaşımı." *Amasya İlahiyat Dergisi* 12 (Haziran 2019), s. 33-54. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/739145>

İlhan, Avni. "Birgivi Mehmed Efendi ve Mezhepler Tarihi ile İlgili Risalesi." *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6 (1989), s. 173-215. https://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12397/4098/1989_6_IL-HANA.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Ivanyi, Katharina Anna. "Birgivi Mehmed Efendi'nin et-tarikatü'l-muhammadiyye'si üzerine bir inceleme." *Virtue Piety and the Law Dindarlık ve Yasa* 72 (Eylül 2020), s. 16-62. <https://brill.com/display/title/56523>

Kara, Mehmet. "Birgivi'nin Kiraatlere Yaklaşımı (Mukaddimetü'l-Müfessirîn Adlı Tefsiri Özelinde Bir İnceleme)." *Amasya İlahiyat Dergisi* 25 (Haziran 2025), s. 454-480. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4157507>

Karahasanoglu, Selim. "XV. ve XVI. Yüzyıllarda Yaşamış Beş Osmanlı Hukukçusu." *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 5 (Mayıs 2005), s. 767-780. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/652402>

Kavalcıoğlu, Abdullah. "16. Yüzyıl Osmanlısında Kur'ân Okuma Karşılığı Ücret Alma Tartışmaları: Birgivi Zeyrekzâde Örneği." *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 54 (Aralık 2020), s. 303-328. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1136701>

Kaya, Muharrem. “İmam Birgivi’nin Birgi Dede’ye Dönüşümü.” *Dost Bağının Meyveleri: Nurettin Albayrak Hatıra Kitabı* (2022), s. 461-484. https://isamveri.org/pdfdrg/D296457/2022/2022_KAYAM.pdf

Kesler, M. Fatih. “İmam Birgivi ve Tefsirciliği.” *Yörük Obasından Ödemiş Ovasına Birgi*. ed. Turan Gökçe, Özer Küpeli. İzmir: Ödemiş Belediyesi Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi Yayınları, 2019, s. 375-384.

Kırcı, Recep. “Gramer Eserlerinde İnanç Ve Ahlâk Vurgusu (Birgivi’nin El-’Avâmil İsimli Eseri Örneği).” *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/2 (Aralık 2021), s. 630-648. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1950472>

Koca, Ferhat. “Osmanlı Dönemi Fıkıh-Tasavvuf İlişkisi: Fakihler ile Sûfiler Mücadelesinin Tarihî Serüveni.” *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1 (2002), s. 1-24. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/85968>

Küçüksarı, Mücahit. “Dil Öğretiminde Yöntemoloji ve Yaklaşımlar Bakımından İbn Acurrûm’un el-Mukaddimetü’l-Acurrûmiyye’si ve Birgivi’nin el-Avâmil’i Üzerine Bir İnceleme.” *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 59/1 (2018), s. 221-250. https://isamveri.org/pdfdrg/D00001/2018_1/2018_1_KU-CUKSARIM.pdf

Martı, Huriye. “Birgivi Mehmed Efendi ve Birgi Darülhadisinde Geçen Yılları.” *Yörük Obasından Ödemiş Ovasına Birgi*. ed. Turan Gökçe, Özer Küpeli. İzmir: Ödemiş Belediyesi Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi Yayınları, 2019, s. 365-374.

Martı, Huriye-Ürkmez, Ahmed. “XVI. Asır Osmanlısında Bir Âlimin Kaleminden Siyaset Eleştirisi: Birgivi ve ‘Zühru’l-Mülûk’ Adlı Eserinin Tercümesi.” *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)* 15/2 (Aralık 2015), s. 1-28. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/266570>

Önal, Recep. “Bir Osmanlı Bilgini İmam Birgivi Üzerine Biyografik Bir İnceleme.” *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14/14 (Aralık 2018), s. 127-165. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/614923>

Önal, Recep. “İmam Birgivi’nin Siyasî-İtikadî Mezheplere Yaklaşımı.” *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 7/4 (2018), s. 2404-2437. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/564002>

Özkan, Mehmet. “Balıkesirli Bir İslâm Âlimi: İmam Birgivi Uluslararası Sempozyum.” *Balıkesir İlahiyat Dergisi* 10 (Aralık 2019), s. 301-318. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/990466>

Özkan, Mehmet. “Bir Fıkıh Âlimi Olarak İmam Birgivi Ve Hidâye Hâşiyesi.” *Yörük Obasından Ödemiş Ovasına Birgi*. ed. Turan Gökçe, Özer Küpeli. İzmir: Ödemiş Belediyesi Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi Yayınları, 2019, s. 385-414.

Özkan, Mehmet. “Osmanlıca Metinlerde İslâm Hukuku Motifleri: ‘Fetâvâyı Birgivi’ Örneği.” *Balıkesir İlahiyat Dergisi* 1/1 (Haziran 2015), s. 79-107. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1058488>

Özkan, Mehmet. “The Jurisprudential Studies Of Birgıw And Some Of His Views On Legal Theory.” *Jırs Journal Of Intercultural And Religious Studies* 8 (Haziran 2015), s. 7-40.

Özsoy, Seda. “Osmanlı Devleti’nin Yeniliklere Yaklaşımı Üzerine Bir Deneme: Birgivi ve Bid’at.” *Dört Öge* 1/3 (2013), s. 103-115. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/567401>.

Parladır, Halil Saim. “Halk Dini Ortodoksisi ile Karşılaştırıldığında: İmam Birgivi Örneği.” *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 15/1 (2014), s. 65-86. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/113427>

Radtke, Bernd. “Birgivi’s Tarikatü’l-Muhammediyye: Einige Bemerkungen und Überlegungen.” *Journal of Turkish Studies Türklük Bilgisi Araştırmaları* 26/2 (2002), s. 159-174. https://isamveri.org/pdfdrq/D00825/2002_2/2002_2_RADTKE.pdf

Sezen, Melikşah. “Selefi İstisnâlarında Bir Müctehid: İmam Birgivi.” *Furkan Dergisi* 56 (2017), s. 54-58. <https://www.musellem.net/selefi-istismarinda-bir-maturidi-imam-birgivi/>

Sancaklı, Salim. “İmam Birgivi’nin Sıfatlar ve İman Konusundaki İtikâdi/Kelâmî Görüşleri.” *ESAM Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 6/1 (29 Nisan 2025), s. 43-65. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4518122>

Soysal, Umut. “Birgi Zaviyelerine Dair Tevcihat Kayıtları.” *Yörük Obasından Ödemiş Ovasına Birgi*. ed. Turan Gökçe, Özer Küpeli. İzmir: Ödemiş Belediyesi Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi Yayınları, 2019, s. 451-496.

Sönmez, Mustafa. “İhyacılığın Doğuşu ve Bazı Önemli Temsilcileri (Gazzâlî, İbn Teymiyye, Birgivi ve Muhammed b. Abdülvehhâb’ın İhyacı Yönlerine Kısa Bir Bakış).” *Ekev Akademi Dergisi* 3/1 (Bahar 2001), s. 25-35. https://isamveri.org/pdfdrq/D01777/2001_1/2001_1_SONMEZM.pdf

Sünger, Adem. “Mehmed Emîn el-Üsküdârî’nin Cüzî İrade Tartışmalarına Katkısı: Birgivi Eleştirisi Üzerine Bir İnceleme.” *Kader* 23/1 (Haziran 2025), s. 198-217. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4613302>

Şahin, İbrahim. “Evliya Çelebi Seyahatnamesinin Birgi Bölümünde Geçen Bazı Manevi Mekânların (Erenler Sultan, Cebel-i Erba’nın Âsîtâne-i Baba Sultan) Yer Tespitine Dair.” *Yörük Obasından Ödemiş Ovasına Birgi*. ed. Turan Gökçe, Özer Küpeli. İzmir: Ödemiş Belediyesi Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi Yayınları, 2019, s. 423-432.

Türkyılmaz, Selçuk. “Türkçe Temelli Bir Eğitime Geçiş Sürecinde Birgivi Risaleleri.” *Yörük Obasından Ödemiş Ovasına Birgi*. ed. Turan Gökçe, Özer Küpeli. İzmir: Ödemiş Belediyesi Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi Yayınları, 2019, s. 415-422.

Ünan, Fahri. “Dinde Tasfiyecilik yahut Osmanlı Sûfliliğine Sünnî Muhalefet: Birgivi Mehmed Efendi.” *Ankara: Türk Yurdu Yayınları* 5/36 (1990), s. 33-42. https://isamveri.org/pdfdrg/D00387/1990_36/1990_36_UNANF.pdf

Ünverdi, Mustafa - İlbaşı, Şeyma. “Osmanlı Kelam Geleneğinde İbn Kemal ve Mehmed Birgivi.” *Batman Akademi Dergisi* 5/1 (Haziran 2021), s. 43-72. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1664243>

Ünverdi, Mustafa - İlbaşı, Şeyma. “Osmanlı Kelam Geleneğinde İbn Kemal ve Mehmed Birgivi.” *Batman Akademi Dergisi* 5/1 (Haziran 2021), s. 43-72. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1664243>

Yılmaz, Osman. “Bir Nahiv Eseriyle Kişilik İnşasının İmkânı: el-‘Avâmil Örneği” *İnsan ve Toplum* 4/8 (2014), s. 87-108. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2453578>

Tablo 4: Makalelerin Konularına Göre Dağılımı

Sıra	Ana Konu	Sayı	Oran (%)
1	Tasavvuf, Ahlak ve Bid'at Tenkidi	15	25.0%
2	Kelam ve İtikad	12	20.0%
3	Biyografi ve Sosyal Hayat	12	20.0%
4	Arap Dili, Nahiv ve Sarf	10	16.7%
5	Fıkıh, Hukuk ve Siyaset	8	13.3%
6	Hadis ve Usûl	3	5.0%
Toplam	60	100.0%	

Dergi makaleleri yoğunlukla, %25,0 oranıyla Tasavvuf, Ahlak ve Bid'at Tenkidi ve %20,0 oranı ile Kelam ve İtikad konularıdır. Kelam ve İtikad yoğunluğu, Birgivi'nin Selefilik/Mâtürîdilik tartışmaları ve itikadi görüşleri üzerine yapılan eleştirel tartışmaların güncel literatürde önemli yer tuttuğunu göstermektedir. Makalelerin konu odaklı dağılımını gösteren veriler, Birgivi literatürünün akademik dergilerdeki yansımaları ve araştırmacıların önceliklerini ortaya koymaktadır. Dikkat çekici diğer husus, Arap Dili ve Nahiv çalışmalarının %16,7 gibi bir orana sahip olmasıdır. Bu durum, Birgivi'nin dil bilimindeki otoritesinin medrese müfredatında mahfuz kalmadığını, çağdaş dil araştırmalarda da

bir inceleme konusu olarak kabul gördüğünü ispat etmektedir. Hadis ve Usûl sahasının %5 seviyesinde kalması, literatürün bu veçhesinin yeni çalışmalara muhtaç olduğunu ve araştırmalar için bakir bir saha teşkil ettiğini göstermektedir. Tablodaki bu konu çeşitliliği, Birgivi çalışmalarının disiplinler arası bir derinlik kazandığını ve İslam ilimlerinin pek çok şubesinde referans değerini muhafaza ettiğini sergilemektedir. Müelliflerin çalışma yoğunluğu, Birgivi'nin çok yönlü ilmî kişiliğinin farklı disiplinler üzerinden nasıl ihata edildiğinin de bir göstergesidir.

VII. Birgivi Hakkında Yazılan Ansiklopedi Maddeleri

Sariyannis, Marinos. "Birgivi, Mehmed Efendi." *Encyclopedia of Renaissance Philosophy*. Springer. Erişim 15 Kasım 2025. <https://www.isnadsistemi.org/guide/isnad2/isnad-dipnotlu/11-ansiklopedi/11-1-ansiklopedi-matbu/>

"Birgivi, Takiyuddin Mehmet." *Oxford Reference. The Biographical Encyclopaedia of Islamic Philosophy* ed. Leaman, Oliver. Erişim 15 Kasım 2025. <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780199754731.001.0001/acref-9780199754731-e-83>

Yüksel, Emrullah. "Birgivi." *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 21 Kasım 2025. <https://islamansiklopedisi.org.tr/birgivi>

Arslan, Ahmet Turan. "Vasiyetnâme." *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 21 Kasım 2025. <https://islamansiklopedisi.org.tr/vasiyetname-birgivi>

Brill. "Birgivi." *Encyclopaedia of Islam (EI2–EI3)*. Erişim 15 Kasım 2025. <https://brill.com/display/book/97890004431843/BP000010.xml>

"Birgivi." *İslam Âlimleri Ansiklopedisi*. Türkiye Gazetesi Yayınları Erişim 21 Kasım 2025. <https://www.ehlisunnetbuyukleri.com/İslam-Alimleri-Ansiklopedisi/Detay/BIRGIVI/3255>

Koçu, Reşad Ekrem. "Şakir Efendi (Birgivi)." *İstanbul Ansiklopedisi*. Erişim 21 Kasım 2025. <https://istanbulansiklopedisi.org/handle/rek/17287>

Yüksel, Emrullah. "Birgivi." *KÜRE Ansiklopedi*. Erişim 21 Kasım 2025. <https://kureansiklopedi.com/tr/detay/birgivi>

Arslan, Turan Ahmet. "Birgivi Mehmed Efendi." *Türk Maarif Ansiklopedisi*. Erişim 21 Kasım 2025. <https://turkmaarifansiklopedisi.org.tr/birgivi-mehmed-efendi>

Çakır, Mesut. "Birgivi". *İslam Düşünce Atlası*. Erişim 3 Aralık 2025. <https://islamdusunceatlası.org/birgivi/310>

Tablo 5: Birgivi Hakkında Yazılan Ansiklopedi Maddeleri

Madde Başlığı	Ansiklopedi / Yayıncı Kuruluş	Yıl	Cilt / Sayfa	Yazar
Birgivi, Mehmed Efendi	Encyclopedia of Renaissance Philosophy (Springer)	2022	-	Marinos Sariyannis
Birgivi, Takiyuddin Mehmet	The Biographical Encyclopaedia of Islamic Philosophy	2006	s. 101-104	Oliver Leaman (Ed.)
Birgivi	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)	1992	C. 6, s. 191-194	Emrullah Yüksel
Vasiyetnâme	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)	2012	C. 42, s. 553-554	Ahmet T. Arslan
Birgivi	Encyclopaedia of Islam (EI2–EI3) (Brill)	1960 / 2013	C. 1, s. 1235	Kasim K./N. Shah
Birgivi	İslâm Âlimleri Ansiklopedisi	1984	C. 14, s. 45-58	Heyet
Şakir Efendi (Birgivi)	İstanbul Ansiklopedisi	1961	C. 5, s. 2707	Reşad Ekrem Koçu
Birgivi	KÜRE Ansiklopedi	2017	-	Emrullah Yüksel
Birgivi Mehmed Efendi	Türk Maarif Ansiklopedisi	2023	C. 1, s. 248-251	Ahmet T. Arslan
Birgivi	İslam Düşünce Atlası	2017	Online / 2. Ed.	Mesut Çakır

Tablo, Birgivi mirasının ansiklopedik mecralardaki yansımaları göstermektedir. Tablo, müellifin ilmî otoritesinin nasıl bir kurumsal tescile mazhar olduğunu ortaya koymaktadır. Ansiklopedi maddeleri, âlimin düşünce tarihindeki yerinin ve klasik vasfının somut delilleridir. Birgivi'nin muteber kaynaklarda; Springer, Brill ve Oxford gibi uluslararası akademik mahfuzatta müstakil başlıklarla yer alması, fikirlerinin evrensel inceleme konusu haline geldiğini teyit etmektedir. Tablo tetkik edildiğinde, 1960'lı yıllardan günümüze uzanan süreçte, “*Vasiyetname*” gibi eser odaklı veya “İslam Düşünce Atlası” gibi zihniyet merkezli maddelere doğru bir genişleme olduğu müşahade edilmektedir. Son yıllarda (2017-2023) artan madde

yoğunluğu, Birgivi'nin klasik dönemden tevarüs eden mesajının, çağdaş “bilgi toplumu” standartlarında yeniden haritalandırıldığını göstermektedir.

Tablo 6: Birgivi Hakkındaki Akademik Çalışmaların Türlere Göre Dağılımı

Yayın Türü	Sayı (n)	Oran (%)
Bildiri	139	50.0%
Makale	60	21.6%
Tez (Doktora/YL)	43	15.5%
Kitap	26	9.4%
Ansiklopedi Maddesi	10	3.6%
Toplam	278	100.0%

Tabloya göre literatürün %50,0 ile bildirilerde yoğunlaştığı görülmektedir. İkinci sırada %21,6 ile Makaleler ve üçüncü sırada %15,5 ile Tez Çalışmaları yer almaktadır. Bu döküm, Birgivi literatüründeki akademik üretimin güncel ve kısa süreli bilimsel etkinlikler aracılığıyla sağlandığını, bu durumun da alanın hızlı ve dağınık gelişimine işaret ettiğini göstermektedir.

Tablo 7: Birgivi Literatürünün Yıllık Ağırlığı ve Yayın Türü Karşılaştırması

Yıl Aralığı	Tez (43)	Bildiri	Makale	Kitap - Ansiklopedi	Toplam
1950-1999	10	17	5	18	50
2000-2009	8	15	6	10	39
2010-2019	24	20	25	6	75
2020-2029	1	87	24	2	114
Toplam	43	139	60	36	278

Bu tablo, Sempozyum Bildirisi, Makale ve Tezler arasındaki karşılaştırmalı gelişimi gösterir. 2020-2029 dönemindeki 114 çalışmanın 87'si Sempozyum Bildirisi olması, akademik gelişimin patlamanın itici gücünün büyük ölçüde bu etkinlikler olduğunu ve literatürün yoğun dönemini oluşturduğunun da göstergesidir. Bu durum, Birgivi'ye olan akademik ilginin, son beş yılda önceki dönemleri geride bırakacak şekilde ivme kazandığını kanıtlayan veridir. Tez üretiminin bu dönemde 1 adet kalması, nicel artışın kurumsal ve sistematik derinleşmeden çok, kısa süreli etkinliklerle sağlandığını gösteren bir bulgudur.

Tablo 8: Birgivî Literatüründe yer alan Yazarlar

Sıra	Yazar Adı ve Soyadı	Çalışma Sayısı (10-2)
1	Ahmet Turan Arslan	8
2	Huriye Martı	7
3	Mehmet Özkan	6
4	Emrullah Yüksel	4
5	Halis Demir	3
6	Mehmet Cüneyt Gökçe	3
7	Osman Cengiz	3
8	Recep Önal	3
9	Mesut Çakır	3
10	Salim Sancaklı	2

Tabloya göre, Ahmet Turan Arslan'ın 8 çalışma ile literatürün inşasında merkezi bir rol üstlendiği, onu Huriye Martı ve Mehmet Özkan gibi isimlerin yakından takip ettiği müşahade edilmektedir. Bu isimlerin birden fazla çalışmayla sahada mevcudiyet göstermeleri, Birgivî mirasının arızî merakların konusu olmadığını, belirli isimler nezdinde birer ihtisas alanına dönüştüğünü teyit etmektedir. Dil ve belagat cihetinden ahlaki ve fikhî perspektiflere uzanan telif yükü, tabloda yer alan isimlerin her birinin literatürün birer rüknü haline geldiğini ispat etmektedir. 10-2 baremindeki bu dağılım, sahanın kıdemli akademisyenlerin rehberliğinde olgunlaştığını ve yeni kuşak araştırmacıların katkılarıyla dinamizmini koruduğunu göstermektedir. Şahsi gayretlerin bu denli somutlaştığı müellif dökümü; Birgivî çalışmalarının parçalı birer veri yığını olmaktan sıyrılarak, birikimli bir müktesebata ve şahsiyetli bir literatür geleneğine tahvil edildiğinin en bariz nişanesidir.

Tablo 9: Araştırmacıların Cinsiyet Dağılımı ve Çalışma Eğilimleri

Araştırmacı	Sayı	Alanlar	Temsil oranı (%)
Erkek Araştırmacılar	104	Dil Bilimi, Kelam, Siyaset, Hadis Usulü	%74,8
Kadın Araştırmacılar	35	Ahlak, Eğitim, Tasavvuf, Aile Hayatı	%25,2
Toplam	139	Disiplinler arası Dağılım	%100

Bu tabloya göre, Birgivi literatürüne katkı sağlayan araştırmacıların demografik dökümü, bu ilmî sahanın disiplinler ve beşerî kaynak bakımından da geçirdiği dönüşümü sergilemektedir. Toplam müellif sayısının dörtte üçünü teşkil eden erkek araştırmacıların; İmam Birgivi'nin nahiv, kalam, hukuk ve siyaset ilimlerine teksif oldukları müşahede edilmektedir. Bu durum, akademik geleneğin tarihi süreçteki cinsiyet dağılımı ve alan seçimi temayülleriyle muvazâ seyr izlemektedir. Kadın araştırmacıların literatürdeki %25,2'lik mevcudiyeti, literatürün “duyuşsal ve pratik” boyutunun inşasında kritik rol oynamaktadır. Bu ilmî mesai; Birgivi'nin ahlak, terbiye, sosyal hayat ve aile yapısına dair fikirlerinin modern akademik dile tahvil edilmesinde belirleyici olmuştur. Kadın akademisyenlerin eğitim ve tasavvuf odaklı çalışmaları, Birgivi mirasının toplumsal ıslah felsefesinin güncel izdüşümlerini literatüre kazandırmıştır. Araştırmacı profilindeki bu ikili yapı, Birgivi külliyyatının teknik-usulî ve ahlakî-amelî yönlerinin bütünlük içerisinde ihata edilmesine imkân tanıyan akademik zenginlik teşkil etmektedir.

Tablo 10: İmam Birgivi'nin Medrese Müfredatında Okutulan Temel Eserleri

Eser Adı	İlim Dalı	Müfredattaki Yeri
İzhârü'l-Esrâr	Arap Dili (Nahiv)	Nahiv ilminin orta seviyesini temsil eden metindir.
Avâmil	Arap Dili (Nahiv)	Gramer kaidelerini öğreten başlangıç seviyesi eseridir.
Kifâye	Arap Dili (Nahiv)	İzhâr'ın daha muhtasar ve şümüllü bir muadili olarak takip edilmiştir.
Emsile-i Fadliyye	Arap Dili (Sarf)	Sarf ilminin kaidelerini sistematize eden risaledir.
Vasiyetnâme	Ahlak ve İtikad	Medrese talebelerinin ve halkın iman ve ahlak terbiyesi için okutulmuştur.
Tarîkat-ı Muhammadiyye	Tasavvuf ve Ahlak	Üst düzey medrese talebeleri ve müderrisler için başvuru kaynağı olmuştur.

Bu tabloya göre Birgivi'nin medrese müfredatındaki mevcudiyeti⁷, bir müellifin başarısı ve Osmanlı ilmî zihniyetinin “dil” ve “ahlak” tasavvurunun bir

7 Şükran Fazlıoğlu, “Ta’lîm ile İrşâd arasında: Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın medrese ders müfredatı,” *Divan: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, 2005, sy. 18, s. 115-73; Mustafa Şanal, “Osmanlı Devleti'nde Medreselere Ders Programları, Öğretim Metodu, Ölçme ve Değerlendirme, Öğretimde İhtisaslaşma Bakımından Genel Bir Bakış,” *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c. 1, sy. 14, s. 149-168; Mefail Hızlı, “Osmanlı Medreselerinde Okutulan Dersler ve Eserler,” *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2008, c. 17, sy.

tezahürüdür. *Avâmil* ve *İzhâr* gibi eserlerin nahiv ilminin tahsilinde “olmazsa olmaz” birer rükün haline gelmesi, Birgivî’nin pedagojik dehasını ve ifade netliğini ispat etmektedir. Bu eserler, Osmanlı coğrafyasının en ücra köşelerindeki medreselerden payitahtın en yüksek ilmî mahfillerine kadar talim edilerek, ortak ilmî dilin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Müellifin dil bilimindeki bu tartışmasız otoritesinin yanı sıra, *Vasiyetnâme* ve *Tarîkat-ı Muhammediyye* gibi eserleriyle talebinin şahsiyet inşasına doğrudan müdahil olması, Osmanlı eğitim sisteminin “âlim” ile “arif” kimliğini mezceden yapısını yansıtmaktadır. Birgivî, medrese talebesine kelimenin irabını değil, nefsin ve toplumun ıslahını da eşzamanlı olarak öğretmiştir. Birgivî’nin müfredattaki bu sarsılmaz mevkii, fikirlerinin kütüphane raflarında mahfuz kalmadığını, Osmanlı entelektüel hayatının can damarlarından biri olan medrese sisteminin harcı haline geldiğini sergilemektedir.

Sonuç

Muhammed b. Pir Ali el-Birgivî (ö. 981/1523) hakkındaki ilmî çalışmaların seyrini ve genel portresini ortaya koymaya gayret eden bu literatür taraması, mirasının çok yönlü olduğunu ve canlı bir ilgi ile karşılaştığını göstermektedir. Birgivî’nin ‘*ahlak, fıkıh, tasavvuf ve nahiv*’ alanlarındaki fikirleri, Osmanlı ve çağdaş İslam düşüncesi için referans kabul edilmektedir. Islahatçı ve eğitimci Birgivî duruşu, onun bir fıkıh âlimi, aynı zamanda toplumun ilmî, ahlaki ve hukuki yapısına da yön vermeye çalışan bir âlim olduğunu göstermektedir.

Hakkında yapılan ilmî çalışmaların sayısında son kırk yılda ve 2000’li yıllardan itibaren belirgin artış olduğu gözlemlenmiştir. Tezlerde ve makalelerde fikir dünyasına yönelik ilginin arttığı anlaşılmaktadır.

Literatürün büyük bölümü tasavvufi tenkidlerini içeren *Tarîkat-ı Muhammediyye* ve *Vasiyetnâme* gibi eserler etrafında dönmektedir. Çünkü, bid‘at olarak gördüğü uygulamalara karşı tavrı alan, fıkıh ve Sünnet merkezli ıslah hareketinin imamı olarak konumlandırılmaktadır. Modern çalışmalarda bu duruşu, Selefilik veya Vehhâbilik gibi güncel bazı akımlarla ilişkilendirilerek tartışılmaktadır. *Avâmil-i Birgivî* ve *İzhâr’ul-Esrâr* gibi nahiv eserlerine yönelik çalışmaların, ıslahatçı yönüne kıyasla daha az ilgi görmesi dikkat çekicidir. Bu eserler, Osmanlı medrese eğitiminin müfredatının temel direkleri olmuş ve ilmî geleneğin inşasında belirleyici bir rol üstlenmiştir.

1, s. 25-46; Efe Yeşildurak, “Nizâmiye Medreseleri: Müfredat ve Öğretim Metotları,” *Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 2022, c. 4, sy. 8, s. 499-512; SDAM (Strateji Düşünce ve Analiz Merkezi), *Türkiye’de Medreseler ve Din Eğitimi*, Ankara: SDAM Yayınları, 2016, s. 15; Abdullah Taha İmamoğlu, “Meddah Medresesi Müfredatında Aklı İlimler,” *Üsküp’te Meddah Medresesi*, ed. Sevba Abdula – Abdullah Taha İmamoğlu, Üsküp: Fettah Efendi Eğitim ve Düşünce Derneği Yayınları, 2023, s. 10; Kamran Süleymanov, “Sahn-ı Semân Medreseleri ve Eğitim Sistemi” Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022, s. 45.

Birgivi'nin ilmi mirası üzerine gerçekleştirilen bu bibliyografik tahlil, bir âlimin düşünce dünyasının asırlar sonrasına uzanan akademik ve toplumsal akislerini ortaya koymaktadır. 1970'li yıllardan itibaren durağan bir seyir izleyen, 2010 sonrasında adeta bir sıçrama kaydeden lisansüstü tez çalışmaları, Birgivi külliyyatının İslam düşüncesi araştırmaları için kaynak teşkil ettiğini ispat etmektedir. Yüksek lisans tez düzeyindeki çalışmaların çokluğu, literatürün geniş tabana yayıldığını göstermekle birlikte; bu birikimin doktora seviyesindeki derinlikli, usul merkezli ve mukayeseli araştırmalara tahvil edilmesinin akademik zaruret olduğunu göstermektedir.

Bazı üniversitelerin öncülüğünde şekillenen ilmî mesai, Anadolu'nun farklı köşesindeki üniversitelere de sirayet ederek sahiplenildiğini göstermektedir. 139 bildiri ve 60 makalelik külliyyatın konu dağılımı ise, Birgivi'nin ahlakçı, dil âlimi, kelamcı, fakih olarak, siyasetten pedagojiye kadar geniş yelpazede bir zihniyetin kurucusu olarak yeniden keşfedildiğini göstermektedir. Uluslararası sempozyumlar, müellifin fikirlerinin küresel akademik platformlarda disiplinler arası derinlik kazandığını teyit etmektedir.

Tespit edebildiğimiz kadarı ile bu muazzam bibliyografik hacim; Birgivi'nin Osmanlı zihniyet dünyasını şekillendiren kurucu otoritesinin, güncel dinî ve ahlakî arayışlar için de hayati referans olduğunu kanıtlamaktadır. Birgivi çalışmalarının uluslararası ölçekte daha görünür kılınması ve müellifin dil mantığı ile hukuk felsefesi gibi alanlardaki birikiminin disiplinler arası tahlillerle zenginleştirilmesi, literatürü daha ileri seviyeye taşıyacaktır.

Birgivi Hakkında yapılan 8 doktora tezinin 6 adedi Türkçe, 1 adedi İngilizce, 1 adedi Arapça dilinde hazırlanmıştır. Bunlar Arap Dili, İslâm Düşüncesi, Kelam, Tasavvuf/Hukuk, Tarih/Siyaset, Hadis, Türk Dili, Kelam/Mezhepler ilmi alanlardır. İki yurt dışı üniversitelerde hazırlanmıştır. Bunlardan 5 adedi Hadis; 2 adedi Edebiyat; 3 adedi Arap Dili/Nahiv; 3 adedi Kelam; 1 Adedi İslam Hukuku alanında hazırlanmıştır. Birgivi hakkında akademik ilginin geniş bir tabana yayıldığı görülse de çalışmaların nitelik bakımından giriş niteliğindeki araştırmalarda yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. 2010 yılından itibaren üretilen tez sayısı önceki kırk yılın toplamını geride bırakmıştır. Bu netice Birgivi mirasının modern dönem tartışmaları bağlamında yeniden keşfedildiğini kanıtlamaktadır. Kurumsal dağılımın ulusal ölçekte farklı üniversitelere dağılmış, konunun geniş bir akademik sahiplenme görülmüştür. Konu bakımından çalışmalar ağırlıklı fıkıh, nahiv ve hadis gibi alanlarda kümelenmiştir. Bu müellifin çok yönlü ilmî kişiliğinin akademik müfredatta karşılık bulduğunu göstermektedir. Sayı, Birgivi araştırmalarının sayı olarak bir doyuma ulaştığını, literatürün daha sistematik ve bütüncül perspektifle derinleşmesi için metodolojik projelere duyulan ihtiyacı işaret etmektedir.

Müstakil kitap formatında neşredilen Birgivi literatürünün dağılımı, akademik ve neşriyat dünyasındaki ilgi odaklarının belirli sahalarda temerküz ettiği müşahade edilmektedir. Yarıdan fazlasının *Vasiyetnâme* ve şerhleri üzerine yoğunlaşması, Birgivi mirasının halkın dinî ve ahlakî terbiyesinde canlı referans olma vasfını koruduğunu teyit etmektedir. Biyografik çalışmalar literatürdeki ikinci büyük hacmi oluşturmaktadır. Fıkhî yaklaşımlar, siyasi görüşler ve dil bilimi gibi uzmanlık gerektiren alanlardaki kitap hacmi sınırlı kalmıştır. Buna göre yayıncılık faaliyetleri Birgivi'nin ahlak rehberliği ve biyografik kimliği üzerine odaklanmış; pazardaki talep bu yönde şekillenmiştir. Buna göre literatürde, müellifin nahiv, metodoloji ve hukuk nazariyesine dair birikimini müstakil eserler düzeyinde ele alacak çalışmalara ihtiyaç, ilmi zaruret olarak karşımızda durmaktadır.

Bildirilerin çoğu (%30,2) tasavvuf, ahlak ve bid'at tenkidi gibi mevzulardadır. Bu, Birgivi'nin ıslahatçı ve irşad edici vasfıyla ele alınmasına yönelik ilginin akademik canlılığını muhafaza ettiğini göstermektedir. Yine müellifin fikirlerinin hâlâ reform aracı olarak okunmaya devam ettiğinin tezahürüdür.

Araştırmada, fıkıh, hukuk ve iktisat (%22,3) ile Arap dili ve nahiv (%19,4) gibi disiplinler bildirilerin %41,7'sini teşkil etmesi, literatürün derinlikli ve usul merkezli zemine intikal ettiğini göstermektedir. Bu çeşitlilik, Birgivi mirasının ahlakî nasihat mecmuası olarak ve sağlam hukuk ve dil mantığı üzerine bina edilmiş düşünce manzumesi olarak yeniden keşfini göstermektedir.

139 bildiriden müteşekkil ilmi külliyyatın büyük kısmının 2022 yılındaki uluslararası sempozyum çatısı altında temerküz etmiştir. Bu müellifin mahalli aidiyetiyle ve evrensel ilmi şahsiyetiyle akademik gündeme yerleştiğini göstermektedir. 1991 yılındaki ilk ulusal sempozyumdan, sonraki uluslararası organizasyonlara evrilen süreç, akademik ilginin sayı olarak artışla sınırlı kalmadığını ve nitelik olarak da küresel bir vizyona kavuştuğunu teyit etmektedir. İzmir ve Balıkesir merkezli sempozyumların toplam bildirilerdeki ağırlığı, Birgivi'nin neşet ettiği coğrafyanın ilmi mirasına sahip çıkma iradesini yansıtmaları bakımından ehemmiyet arz etmektedir.

Birgivi literatürünün dergilerdeki yansımaları ve araştırmacıların öncelikleri de araştırma ile ortaya çıkmaktadır. 60 makale içerisinde Tasavvuf, Ahlak ve Bid'at Tenkidi sahasının %25'lik bir payla ilk sırada yer alması, Birgivi'nin ıslahatçı ve irşad edici kimliğinin akademik gündemdeki yerini koruduğunu teyit etmektedir. Kalam ve İtikad ile Biyografi sahaslarının her birinin %20'lik bir oranla temsil edilmesi, müellifin ilmi şahsiyetine ve inanç dünyasına dair tartışmalara duyulan ilginin dengeli seyir izlediğini göstermektedir. Arap Dili ve Nahiv çalışmaları %16,7 oranına sahip olmuştur. Bu, Birgivi'nin dil bilimindeki otoritesinin medrese müfredatında mahfuz kalmadığını, dil araştırmalarda da incelendiğini ispat etmektedir. Hadis ve Usûl sahasının %5 seviyesinde kalması, literatürün bu veçhesinin yeni çalışmalara açık olduğunu ve araştırmalar için bakir bir saha teşkil ettiğini göstermektedir. Çeşitlilik, Birgivi çalışmalarının disiplinler arası

derinlik kazandığını ve İslam ilimlerinin şubelerinde referans değerini muhafaza ettiğini sergilemektedir.

Birgivi mirasının ansiklopedik mecralardaki yansıması, müellifin ilmî otoritesinin kurumsal tescile mazhar olduğunu ortaya koymaktadır. Birgivi'nin DİA ve uluslararası akademik mahfuzatta müstakil başlıklarla yer alması, fikirlerinin evrensel inceleme konusu haline geldiğini teyit etmektedir.

Birgivi literatürüne katkı sağlayan müelliflerin dağılımı, sahadaki uzmanlaşma düzeyini ve ilmî mesainin şahsi gayretlerle kurumsallaştığını ortaya koymaktadır. Burada Ahmet Turan Arslan, Huriye Martı ve Mehmet Özkan gibi isimler öne çıkmaktadır. Arkasından birden fazla isimlerin sahada mevcudiyet göstermeleri, Birgivi mirasının ihtisas alanına dönüştüğünü teyit etmektedir.

Müelliflerin çalışma yoğunluğu, Birgivi'nin çok yönlü ilmî kişiliğinin farklı disiplinler üzerinden ihata edildiğinin de göstergesidir.

Birgivi literatürüne katkı sağlayan müellif sayısının dörtte üçünü teşkil eden erkek araştırmacıların; İmam Birgivi'nin nahiv, kelam, hukuk ve siyaset gibi "klasik ve teknik" veçhelerine teksif oldukları müşahade edilmektedir. Kadın araştırmacıların literatürdeki %25,2'lik mevcudiyeti, literatürün duygu ve pratik boyutu inşasında kritik rol oynamaktadır. Hanımların bu ilmi mesaisi; Birgivi'nin ahlak, terbiye, sosyal hayat ve aile yapısına dair fikirlerinin akademik dile tahvil edilmesinde belirleyici dir. Söz konusu akademisyenlerin eğitim ve tasavvuf merkezli çalışmaları, Birgivi mirasının toplumsal ıslah felsefesinin izdüşümlerini literatüre kazandırmıştır.

İmam Birgivi'nin medrese müfredatındaki varlığı, Osmanlı ilmî zihniyetinin dil ve ahlak tasavvurunun tezahürüdür. *Avâmil* ve *İzhâr* eserlerin nahiv ilminin tahsilinde birer rükün haline gelmesi, Birgivi'nin pedagojik dehasını ve ifade netliğini ispat etmektedir. Bu eserler, Osmanlı coğrafyasında medreselerden payitahtın en yüksek ilmî mahfillerine kadar talim edilerek, ortak ilmî dilin oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Müellifin, *Vasiyetnâme* ve *Tarikat-ı Muhammadiyye* gibi eserleriyle talebenin şahsiyet inşasına müdahil olması, Osmanlı eğitim sisteminin âlim ile arif kimliğini mecz eden yapısını yansıtmaktadır. Birgivi, medrese talebesine kelimenin i'rabını ve nefsin ve toplumun ıslahını eşzamanlı öğretmiştir. Birgivi'nin bu mevkii, fikirlerinin Osmanlı entelektüel hayatının can damarlarından olan medrese sisteminin harcı haline geldiğini göstermektedir.

Bütün bu araştırma ve gayretin neticesinde bizim tespit ettiğimiz ve araştırmacıları bekleyen yazma eserler ise şunlardır:

Âdâbü'l-Bahs ve'l-Münâzara. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Laleli, 03043-006.

el-Avâmilü'l-Cedid. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, 08166-003.

el-Emsiletü'l-Fazliyye. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Erzincan, 00096-002.
el-Hadisü'l-Erbaun. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Mikrofilm, 03406-001.
el-İrşâd. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Lali, 03706-030.
el-Kavlü'l-Vasît Beyne'l-İfrât ve't-Tefrît. Çorum: Çorum Hasan Paşa Kütüphanesi, Hasan Paşa Yazma, 824/4.

es-Seyfü's-Sârim fî Ademi Cevâzi Vak-fî'l-Menkûl ve'd-Derâhim. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Laleli, 00466-003.

Hâşiye ala İzâhi'l-İslâh. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Dügümlü Baba, 00446-001.

İstılâhatu'l-Hadis Metn-i Usul-i Hadis li'l-Birgivi. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Denizli, 00464.

İkâzu'n-Nâ'imîn ve İfhâmü'l-Kâsırîn. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Süleymaniye, 01031-005.

İm'ânü'l-Enzâr. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, Ömer Faruk Aköz, 00393-001.

İmtihânü'l-Ezkiyâ. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Salim Cimilli, 00060.

Keşfü'l-İnâye fî Şerhi'l-Kifâye. Konya: Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü, Bölge Yazma Eserler, BY00007011/4.

Kifâyetü'l-Mübedî. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Laleli, 03704-002.

Kitabü'l-Eymani Ve'l-İstihsan. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Mikrofilm, 03984.

Mu'addilu's-Salât. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, 08204.

Ravzatü'l-Cennât fî Usûli'l-İtikâd. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Ömer Faruk Aköz, 01017.

Sihâh-ı Acemiyye. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Laleli, 03572.

Ta'likât ale'l-İnâye Şerhi'l-Hidâye. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Murad Molla, 00806.

Tefsîru'l-Birgivi. İstanbul: Atıf Efendi Kütüphanesi, Atıf Efendi, 00176.

Tercüme-i İnkâzü'l-Hâlikîn. İstanbul: Atıf Efendi Kütüphanesi, Atıf Efendi, 02785-029.

Zuhrü'l-Mülûk. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Beşir Ağa, 00672-007.

Şerhu Ferâizi'l-Birgivi. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi, 00601,

Şerhu'l-Ehâdisi'l-Erba'in. Çorum: Çorum Hasan Paşa Kütüphanesi, Hasan Paşa Yazma, 3628.

Şerhu'l-Emsileti'l-Fazliyye. İstanbul: Beyazıt Kütüphanesi, Beyazıt, B6612/3.

Risâle fî Ademi Cevâzi Kırâeti'l-Kur'ân bi'l-Ücre. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Laleli, 03706-037.

Risâle fî Tafdîli'l-Ganiyyi's-Şâkir ale'l-Fakîri's-Sâbir. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Reşid Efendi, 00985-008

Risâle fî Vakfî'l-Menkûl. Konya: Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü, Bölge Yazma Eserler Basma, BB00006267/8.

Risâle-i Fetâvâ. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Antalya Tekelioğlu, 00870-024.

Risale-i Mesail-i Fıkhiyye ale's-Sefer, et-Ticaret vs. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Mehmet Taviloğlu, 00199.

Risâletü'l-Ferâ'iz. Ankara: Milli Kütüphane, Çankırı İl Halk Kütüphanesi, 18 Hk 559/3.

Risâletü'l-Îmân. Konya: Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü, Bölge Yazma Eserler, BY00004392/5.

Kaynakça

“Akademik yazım: Literatür taraması nedir?” <https://www.lib.sfu.ca/about/branches-depts/slc/>

Arslan, Ahmet Turan. “Birgivi Mehmed Efendi.” *Türk Maarif Ansiklopedisi*. Erişim 23 Kasım 2025. <https://turkmaarifansiklopedisi.org.tr/birgivi-mehmed-efendi>

Arslan, Ahmet Turan. “Vasiyetname.” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 42, s. 556-558. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Çakır, Mesut. “Birgivi.” *İslam Düşünce Atlası*. Erişim 23 Kasım 2025. <https://islamdusunceatlası.org/birgivi/310;writing/assignments/lit-review>. Erişim 12.01.2026;

Demir, Halis. “Birgivi’nin ‘Risale-i Birgivi’ Adlı Eseri Üzerine İncelemeler.” *Balıkesir İlahiyat Dergisi*, 2017, c. 3, sy. 2, s. 197-259.

Diyanet İşleri Başkanlığı. *Diyanet Akademisi Yüksek İhtisas Eğitim Merkezi Eğitim ve Öğretim Programı*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2023. [https://diyanetakademi.diyanet.gov.tr/Documents/Y%C3%BCKsek%20%C4%B0htisas%20E%C4%9Fitim%20Program%C4%B1%20-%202023%20\(YEN%C4%B0\).pdf](https://diyanetakademi.diyanet.gov.tr/Documents/Y%C3%BCKsek%20%C4%B0htisas%20E%C4%9Fitim%20Program%C4%B1%20-%202023%20(YEN%C4%B0).pdf) (Erişim 15.01.2026).

Fazlıoğlu, Şükran. “Ta’lîm ile İrşâd Arasında: Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın Medrese Ders Müfredatı.” *Divan: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, 2005, c. 10, sy. 18, s. 115-173.

Hızlı, Mefail. “Osmanlı Medreselerinde Okutulan Dersler ve Eserler.” *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2008, c. 17, sy. 1, s. 25-46.

- İFAM (İlmi ve Fikri Araştırmalar Merkezi). “*Kadim Usul Hakkında*”. Erişim 15 Ocak 2026. <https://www.ifam.org.tr/kadim-usul-hakkinda/2481-2/>.
- İLAM (İlmi Araştırmalar Merkezi). “*İLAM Akademi İslami İlimler Programı*”. Erişim 15 Ocak 2026. <https://ilam.org.tr/ilam-akademi-islami-ilimler-programi.html>.
- İmamoglu, Abdullah Taha. “Meddah Medresesi Müfredatında Aklî İlimler.” *Üsküp'te Meddah Medresesi*. ed. Sevba Abdula – Abdullah Taha İmamoglu. Üsküp: Fettah Efendi Eğitim ve Düşünce Derneği (IDEFE) Yayınları, 2023.
- Köroğlu, Aytekin Serdar. “Literatür Taraması Üzerine Notlar ve Bir Tarama Tekniği.” *GİDB Dergi*, 2015, sy. 1, s. 61-67.
- SDAM (Strateji Düşünce ve Analiz Merkezi). *Türkiye’de Medreseler ve Din Eğitimi*. Ankara: SDAM Yayınları, Eylül 2016.
- Süleymanov, Kamran. “Sahn-ı Semân Medreseleri ve Eğitim Sistemi.” Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022.
- Şanal, Mustafa. “Osmanlı Devleti’nde Medreselere Ders Programları, Öğretim Metodu, Ölçme ve Değerlendirme, Öğretimde İhtisaslaşma Bakımından Genel Bir Bakış.” *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2003, c. 1, sy. 14, s. 149-168.
- Yeşildurak, Efe. “Nizâmiye Medreseleri: Müfredat ve Öğretim Metotları.” *Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 2022, c. 4, sy. 8, s. 499-512.
- Yıldız, Ayşe. “Bir Araştırma Metodolojisi Olarak Sistematik Literatür Taramasına Genel Bakış.” *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2022, c. 22, Özel Sayı 2, s. 367-386
- Yüksel, Emrullah. “Birgivi.” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. 6, s. 191-192, İstanbul: TDV Yayınları, 1992.